

BÄCHER IVÁN

Kék Duna Keringő

TÁRCÁK

Z-füzetek/25

**A sorozatot szerkeszti
SIMOR ANDRÁS**

**Fedélterv és tipográfia
JORDÁN GUSZTÁV**

Készült a Művelődési és Közoktatási Minisztérium támogatásával

© Bächer Iván, 1991

Letölthető:

KÉK DUNA KERINGŐ

Igazság szerint apámnak 1944 körül meg kellett volna halnia.

De apám nem halt meg.

Ez legalább tizenhét embernek köszönhető.

Először is annak a honvédtisztnek, aki a front közeledtére szélnek eresztette az addig a diósgyőri fatelepen szorgoskodó munkaszolgálatos századát.

Aznap, mikor véletlenül fölrobbant a Margit híd, november 4-én érkezett Pestre apám. Első útja a Teleki Pál utca 17-be vezetett.

– Arme Misi! – csapta össze kezét a bécsi vénkisasszony, aki apámék gyermekkorában, még az Arany János utcában, majd a Phönix-házban a német nevelőnő, vagyis fräulein felelősségteljes tisztét töltötte be.

Stefi néni rögtön megterített, begyújtotta a fürdőszobakályhát, tiszta ruhát kerített és felhívta Lajost.

Másodjára tehát Stefi néni mentette meg apám életét.

Másnap jött Lajos, apám nagybátyja, aki később a szabad Európáról elkeresztelt rádió munkatársa lesz, abban az időben pedig az Új Magyarország című lapnál dolgozott mint tördelőszerkesztő. Az ezen baloldalinak éppen nem nevezhető orgánumnál szerzett kapcsolatait negyvennégyben emberek tucatjainak, sőt százainak megmentésére kamatoztatta.

November 5-én tehát Lajos mentette meg apám életét, mert jött és elvitte őt a Lyukba.

A Lyuk Nagy Emil ügyvéd, volt igazságügyi miniszter (iroda: V. kér., Aulich utca 7.) Kissvábhegyi út 21. alatti villájának sajátos helyisége volt: egy 60 cm széles, 1 méter 20 cm magas és 8 méter hosszú láthatatlan folyosó a ház terasza alatt, nyilván valamiféle vízelvezetésre szolgált eredetileg. A lyukat a ház falából kiemelhető néhány téglá helyén lehetett csak megközelíteni.

A terasz alatt 8 ember fért el egyszerre, és mindenki csak addig maradt itt, amíg el nem készült a papírja.

Negyedszer tehát Nagy Emil doktornak köszönhető, hogy létezem.

Ötödször pedig Rudolf Steinernek. Ő találta ugyanis föl az antropozófiát, amelynek

egyik legismertebb híve az akkori Pesten Nagy Emil felesége volt, és mivel ezen, az élethez-halálhoz erőt adó szellemi 'körbe tartozott Sándor bácsi – apám atyai barátja –, egymással közeli kapcsolatba kerültek, és – amikor szükség lett rá – így jöhetett létre a Lyuk.

Hatodikként természetesen Sándor bácsit kell megemlíteni, bár ő, ha élne, a leghatározottabban visszautasítaná ezt: a dolgok magától értetődtek, különben is a lélek halhatatlan.

Lajos 7-8 nap múlva hozta a Bálint Mihály névre kiállított papírokat, melyek elkészítésében kulcsszerepet játszott Lajos unokatestvére, Zoli, aki szociáldemokrata volt, és ezért természetesen mind a korabeli, mind az általa vágyott rendszer börtönkosztját megismerhette, és akinek ezúton én is köszönettel tartozom, hisz ő volt a hetedik.

A remek papírokkal fölszerelkezett apám a Lyukból Ali bácsi Renaissance Panziójába költözött az Irányi utca 21-be. Ali bácsi fia apám egyik legjobb barátja volt még a Református Gimnáziumból, ma hangversenyrendező irodája van Párizsban. Tamás hősiezen vagy krakélerként – lehet választani – viselkedett azokban a hónapokban, nagyapámat is ő hozta ki a gettóból, mindvégig a Váci utcai tiszt kaszinóba járt ebédezni, rangjelzés nélküli honvéd-egyenruhába bújtatott apámat is odavitte gyakran, hogy ez milyen arcátlanság volt, azt már csak az értheti meg, aki egyszerre volt katonaszökevény és zsidó 1944 telének Budapestjén.

A belvárosi panzióban lakott pár tucat ember, de olyan, aki ne lett volna vagy zsidó vagy katonaszökevény vagy bújtatott lengyel vagy KISKA-s vagy szocdem vagy komcsi, olyan nemigen.

A ház teli volt pisztolyokkal, puskákkal, kézigránatokkal és mindenekelőtt vidám, fiatalos, féktelen étellel. Az egész Csiky Sándor Pest megyei főkapitánynak volt köszönhető, aki a tekintélyes szabolcsi birtokkal bíró Ali bácsinak volt legkedvesebb magyarnóta-pajtása. Napokon át tudtak versenyt dalolni a hallban.

Nyolcadszor, kilencedszer, tizedszer tehát Tamást, Ali bácsit és Csiky urat illeti a köszönet.

December elején aztán Bandi, a Nyugat legnagyobb kritikusának fia, és József, aki majd a pártegyesülésben meghatározó szerepet játszó szociáldemokrata politikus titkára lesz, apámat bevonultatták a Gellérthegyi Légvédelmi Üteg máriaremeteinek részlegébe.

Itt 8 fő (négy parasztfiú és négy kevésbé az) szolgált a hatalmas löveg mellett, amelynek mindene megvolt, csak a csöve hiányzott.

A kor legismertebb vonósnégyesének nevét viselő, Connecticutból nemrég hazalátogató Iván, aki most árulta el, hogy akkoriban illegális kommunista volt, a Párizsban később neves zongoraművésszé cseperedő Gyurika, Lajos, aki majd a kilencvenben megbukó görög miniszterelnök legbizalmasabb tanácsadója lesz, és Bálint Mihály remekül múltatták Remetén az időt.

A négy parasztbaka nem volt hülye: a köszönet természetesen nekik is kijár. (Tizenégy)

December 24-én a pesti harcosok eltávozást kaptak. Mire a Belvárosba értek, a vörös hadsereg katonái elfoglalták Remetét.

Pár napra újfent a Renaissance Panzió következett, majd amikor a front már nagyon közel volt, akkor a társaság áttette székhelyét Laliékhoz.

Lali szülei az Esterházy és Múzeum utca sarkán levő Almási-palotában voltak házmesterek.

Az Almási-család Nyugatra távozott, a derék józsefvárosi építőmester, Gottlieb

Antal által tervezett csinos épületben akkoriban a svéd vöröskereszt székel, amely cég töméntelen papirost, nyomtatványt, iratot, pecsétet hagyott maga után, mikor január első napjaiban innen elköltözött.

Köszönet mindenért, kedves svédek!

A nevezetes palota legnagyobb értéke azonban az volt, hogy az udvaron levő kút mindvégig működött.

Apám soha nem méltatta figyelemre azt a kútnál gyakran sorban álló, szép, fekete, vödrös kislányt, akit a szomszédos Baross utca 4. pincéje delegált naponta vízért, és aki majd az ő felesége és az én anyám lesz egyszer.

Apám ebből az időből mindenekelőtt Lali – osztálytárs a reformátusoktól – mamájának fantasztikus fokhagymás pirítására emlékezik.

A házmestercsalád három tagja nélkül apám ma nem élne.

A csoport egyébként mindenre fölkészült: volt civil ruha kéznél és voltak magyar bakaruhák, akadtak horogkeresztes papírok és cirillbetűsek, volt oroszul, volt németül tudó, sőt egyvalaki – biztos, ami biztos – a jiddist is meglehetősen bírta.

Mikor tehát január 12-én Pongó bajtárs azzal rontott be a pincébe, hogy „Újra itt vannak a németek!”, mindenki gondolkodás nélkül vette föl a magyar egyenruhákat, a nyilas karszalagokat, és vette magához az alkalomhoz illő papírokat.

Tévedni emberi dolog: nem a németek jöttek ...

Lali papája, aki az első háborúban hadifogoly volt, viszonylag könnyen kimagyarázta magát és családját, ám a többiek elviteléhez a fáradt, vörös, borostás arcú orosz kapitány makacsul ragaszkodott. A fiatalok azonban elszánták magukat, és a sokat látott harcos legnagyobb megrökönyödésére kijelentették, hogy ők nem mennek. Egy óra múlva a kapitány már üvöltött, újabb óra múlva rettenetesen felpofozta apámat, a harmadik óra után pedig belelőtt a plafonba.

A kétségbeesett csoport már lenn, az udvaron kezdett sorba fejlődni a ma is megtekinthető szép, üvegtetős lépcső alján, amikor apám kiabálva döngetni kezdte a mellét: „Artiszt! Artiszt!” Megragadta a kapitány karját, felrohant vele a palota szalonjában sértetlenül feketéllő Steinway-hez, és a következő pillanatban a kitört ablakú termeken szétáradtak a Kék Duna Keringő boldog, fölszabadult melódiái.

Tizenhatodikként tehát Straussnak köszönhetem apám életét.

Talán nem kell mondanom, hogy a történetben szereplő személyek – Stefi néniék, a magyar bakák, Nagy Emilék, Thuryak, Schöpfliné, Waldbauerék, Erdősék, Eskulitsék, Horváthék, Törökék, Oroszék – az azonnali felkoncolás kockázatát vállalták.

Hála istennek, valamennyien túléltek a nehéz napokat – mikor január 14-én Misiék kimerészkedtek a palotából, hogy megnézzék, mi újság a panzióban, csupán az orosz kapitány szitává lőtt holttestén kellett átlépdelniük a Kálvin téren.

Érdekes módon sem apámnak, sem a többieknek nem jutott eszébe soha kétségbevonni azt, hogy tizenhetedikként ennek a kapitánynak is helye van a sorban.

ÉLJEN A PÁRT!

„Jóóó! A felkiáltójel most jóóó! Úgy marad! Jó! Halló, kollégák! Ügyeljenek a felkiáltójelre! Jó! Az ELJEN is rendben! Köszönöm! Az A kiváló! Egészen egyszerű! Csak az a PÁRT?! Mi lesz azzal a PÁRT-tal? Már megint a PÁRT! Ez nem gimnázium, ez egy óvoda! Hova csámborog az a sárga dzsekis kölyök? Szakállas kolléga! Csináljon már rendet! Két nap múlva főpróba! És a PÁRT széthullott teljesen!”

A tribünön, körülbelül a hajdani – Kiss Lajos, a szakállas pályakezdő tanár által csak fényképről ismert – hatalmas szoboralak csizmatalpa helyén álló aprócska hölgy hangja orkánként süvített el a megafonok százaiból Erzsébetváros fáradt házai fölé. Pedig amúgy csak enyhe áprilisi szellő lengedezett volna.

Kiss Lajos egy szál ingben rohángászott a PÁRT sorai között, és éppen úgy izzadt, mint amikor néhány hónappal korábban egy nyírségi almáskertben egyedül próbálta teljesíteni az ugyanezen PÁRT tagjaiból álló munkabrigád normáját.

Akkor Kiss Lajos brigádvezető volt, mostanra viszont már PÁRT-vezérré avanszált. És még mondják azt, hogy a pedagógusi pályán nehéz előrelépni...

Ami megválasztásának körülményeit illeti, azok nagyjából egybevágtak a Kiss Lajos fejében történelmi tanulmányai során kialakult képzetekkel, amelyeket az ebben a régióban, ebben a században lezajlott efféle aktusokról alkotott magának.

Miután valamikor a tél végén – vagy ki tudja mikor, és persze ki tudja hol, és ki tudja miként? – kijelöltettek a tribün előtti formagyakorlatokhoz és élőképekhez szükséges gyermekanyagot biztosítani köteles oktatási intézmények, Feri bá', orcáján titokzatos mosollyal beinvitálta magához az igazgatóhelyettesi irodába Kiss Lajost.

– Lalikám! Tudod-e hol van a Paprika-csárda!

– Mire célszól, Feri bátyám? – ébredezett némi gyanakvás az ifjú agyban. – Most voltam kapus a szalagavatón.

– Nem tudod, hol van a Paprika? Elárulom neked: ott eheted Pesten a legfinomabb és legolcsóbb szarvasfilét, burgonyakrokettel, áfonyadzsemmel!

– Nekem mondd! – döntötte romba Kiss Lajos éberségét a gyermekkori nosztalgia. – A Paprika előtt lábtengőztam végig az ifjúságomat.

– Nagyszerű, Lalikám! Hát odamész holnap is, a Paprika elé. Meg holnapután is. Meg még egyszer-kétszer. Lábtengőzni ugyan most nem fogsz, viszont magaddal viheted a harmadikos fiúkat, rengeteg most a hiányzó, nyolcvanan sem lesznek, semmi az egész, ott mindent megmondanak majd, te csak ácsorogsz a napon, úgyis elég sápadtnak látszol. Próbák után pedig megihatsz a Paprikában egy sört. Éppen kitelik a túlóradíjból.

Így lett Kiss Lajos PART-vezér. Mert az általa vezetett – szakszerű pedagógiai terminológiával élve: felügyelt – kontingens alkotta a színpompás és lelkes hangulatú felvonulást lezáró ÉLJEN A PÁRT! élőkép PÁRT-jának betűit. Az ÉL-t egy angyalföldi gimnázium, a JEN-t, egy patinás gyakorló iskola, az A-t egy kisebb méretű szakmunkásképző, a felkiáltójel pedig a vegyipari szakközépiskola fiataljai alkották.

Kiss Lajos – történelemtanár lévén – óráin gyakran ejtett szót különböző pártok különböző vezéreiről, de soha nem gondolta volna, hogy ez egy ilyen átkozottul nehéz beosztás lehet.

Pedig a PÁRT-tagság – mi tagadás, vezérével együtt – jókedvűen, felszabadultan érkezett a próbákra – e napokon ugyanis az utolsó két óra elmaradt.

És kinn a téren annyi szervező, alszervező, vezető, alvezető, karszalagos és karszalagoshelyettes segítette a csizmatalp helyén álló hölgy sziszifuszi munkáját, hogy az ember bizvást gondolhatta: nem történhet itt semmi baj.

És maga Kiss Lajos is nagyon igyekezett.

Az igaz, már az első napon elkövetett egy apró pedagógiai baklövést: megemlítette, hogy ez a szép, nagy aszfaltkockákkal burkolt terület kiválóan alkalmas a lábtenisz néven ismert labdajáték gyakorlására. Meggondolatlansága folyományaként a következő napokban három futball-labdát, két pöttyös labdát, hat-nyolc pingponglabdát, léggömböt, keményre gyúrt papírgalacsint és nagyobb méretű radírgumit kellett elkoboznia a PÁRT tagjaitól.

A tagság egyébként – nyilván mert nem olvasták az elsatnyulásukról szóló cikkeket és tanulmányokat – csupa kisportolt, jó felépítésű fiatalemberekből állt. Szinte bármelyik bármikor képes volt a leguggolás néven ismert testgyakorlat végrehajtására. Egyetlen egy esetet kivéve. Ha a megafonerdöből felzúgott a „Leeegguggol!” Ilyenkor a tagság jó része percekig álldogált még értetlenül a tér közepén.

Egyébként maga az egész feladatsor sem lett volna túl komplikált. Némi összevissza rohangálás után – ennek koreográfiája Kiss Lajos előtt már örök rejtély marad – a fiúknak a flaszterre fölfestett fehér pontokra kellett volna megérkezniük, és ott – egy-egy lerogyással és zsebkendő-lobogtatással néha jelt adván magukról – pattogó muzsikaszóra hosszasan ácsorogniuk.

De már az első próba közben jöttek Kiss Lajoshoz az okoskodók: „Oda pontozták, föltűnő fehér festéssel, hogy ÉLJEN ... Mindenki el tudja olvasni. Minek kellünk mi ide?” – morgott Péter, aki azóta matematika-filozófia szakosként hallgat át a Közgázra. Mit mondhat erre egy kezdő tanár? „Ilyen az élet, Péterkém. Majd megszokod.” „Miért, a tanár úr megszokta?” „Ja, én nem.” „Hát akkor?” Szerencsére még egy év sem telt el azóta, hogy a tanár úr jelesre levizsgázott pedagógiai pszichológiából: „Hát akkor most ráállsz arra a pontra, Péterkém, mert különben úgy fenébe rúglak, hogy elszállsz a Lenin kályhájáig!”

Béla, aki általában szinlgaléz szavakat magolt a téren – két év múlva hívták is a bölcsészkarra oktatónak, melleleg érettségi nélkül, azt ugyanis bokros teendői közepette elfelejtette letenni, de még negyedik után elvégzett egy programozói tanfolyamot, ezért elment egy vidéki kisvárosba segédszínésznek – azóta tehát verseket ír – odaszólt Janihoz, aki most állami ösztöndíjjal valahol Amerikában tanul: „Jani! Ha én a legközelebbi talpra magyarnál kézen állok, és a banya nem veszi észre, akkor idehozol nekem a terre egy kispörköltet?” „Savanyúval?” – kérdezte Jani, aki már akkor híres volt alaposságáról. Kiss Lajosnak egy pillanatra fölcillant a szeme, de aztán eszébe jutott, hogy ő most itt egy tanár: „Béla! Megint begyűjtesz egy igazgatóit. Fogadjunk!” Máris vesztett a tanár úr, emelte föl a mutatóját Béla, akinek önérzetét láthatóan mélyen megsértette a feltételezés: „Én már csak tantestületit kaphatok! Két igazgatóim már van.” Ez igaz is volt. A másodikat éppen a tavaszi szünet után kapta, miután rövid római tartózkodásáról Michelangelo Dávidjának nemi szervét ábrázoló képeslapon kívánt minden jót a tantestületnek.

Kiss Lajos mozgósította öt év verejtékes munkájával megszerzett minden neveléseméleti tudományát: „Az isten áldjon meg benneteket, marhák! Ne szúrjatok már ki velem!” „Na jó – enyhült meg erre Jani. – A pörköltet csak utána rendezzük. De a kézen állásból nem engedhetünk, ezt meg kell értenie a tanár úrnak. Az csak itt és most adekvát.”

Kiss Lajos azóta tudja, mennyire messzire és mennyire magasban van a tribün a lenti világhoz képest: észre sem vehetni onnan, ha valaki kézen állva, két lábfejjel összeszorítva lobogtatja a munkásmozgalom vörös zászlaját.

Végül azért a PÁRT tagjai, többnapos rohangálás, üvöltözés, lobogtatás és snóbliparti, lábtenisz, célba köpés, sakkozás, olvasás, nyelvtanulás, vég nélküli beszélgetés és jóízű falatozás után a főpróba előtt két nappal nagyjából rákeveredtek a pontokra. Maradt ugyan néhány gazdátlan pont, és nem kevés pontatlan gyerek is ódöngött a PÁRT sorai között, úgyhogy Kiss Lajos találmára oda is szólt az egyikhez: „Hol a pontod, Zsolt?” „Pont azt keresem. De holtponton vagyok ...”

A PÁRT soraiban erre megint zavar támadt.

Föl is süvítettek a mikrofonok: „Mi van, PÁRT? Mi van a PÁRT-tal? Szakállas kolléga! Csináljon már rendet! Ez nem PÁRT! Ez egy nulla! Nézzék meg az A-t! Miért nem tudják maguk is úgy csinálni?”

Mivel ezután fönn a csizmatalpnál megkezdődött a szokott félórás munkaértekezlet – erre az időre egyébként provizórikusan fölfüggesztették Közép-Európa egyik legnagyobb világvárosának forgalmi rendjét –, Kiss Lajos a rá mindig is jellemző tudás-szomjától hajtva odasomfordált az A betű szárához.

El kellett ismernie, ez A volt a javából. Egy pissenés nem sok, de annyi sem hallatszott ki abból az A-ból. Illetve néhány szót azért mégis csak sikerült elcsípnie Kiss Lajosnak. Mikor az egyik A-ra felügyelő kolléga – nyolcán voltak egy betűre – kissé eltávolodott az A szárától, a legszélső fiú, foga között szűrve a szavakat, odaszólt a szomszédjához: „Megyünk szombaton?” „Megyünk.” „Szétrúgunk két cigányt?” „Hármat is.” Közben arcuk rezzenéstelenül meredt a tribün felé, ahonnan már föl is harsant az éles, velőt rázó kiáltás: „Mi van már megint? Miért nem figyel szakállas kolléga! Nem látja, hogy megint széthullott a PÁRT? Nem érti, hogy két nap múlva főpróba?! A többi miért tud a helyén maradni? Nézze meg az A-t!”

Ha Kiss Lajos gyerek lett volna, akkor most visszaüvöltözött volna. De hát tanár volt, lehajtott fejjel, némán hallgatta tovább: „Szakállas kolléga! Jelenteni fogom az iskolájának!”

Erre a PÁRT, mintha csak egy tézistervezet rázta volna föl, hirtelen megtalálta pontjait, és olyan egységesen felsorakozott, akár egy egyesülő kongresszus. Épp csak egy kicsit rázkódtak a váltak a röhögéstől.

A főpróbán sem történt semmi baj, és végül elsején olyan vidáman, lelkesen, fiatalosan tarkállott a tribün előtt az az ÉLJEN A PÁRT!, mint még ... vagyis mint mindig.

Kiss Lajos viszont május másodikán leborotválta a szakállát.

A KOMMUNISTA

Volt egy kommunista. Ez a kommunista nem volt hülye. Élete alkonyán reálistan számot vetett azzal, hogy minden eddig szocializmusnak nevezett társadalmi rendszer előbb-utóbb a „nincs és a nem működik” általános állapotához, áruhiányhoz, viszonylagos vagy teljes nélkülözéshez, a fizikai és szellemi erőforrások pazarlásához, az évezredek emberi értékek részleges vagy abszolút tagadásához, a polgári szabadságjogok korlátozásához, és diktatórikus, gyakran fasisztoid hatalomgyakorláshoz vezetett.

Természetesen azzal is tisztában volt, hogy mindennek ellenére itt-ott azért mégiscsak történt egy és más, csak hogy ezt az „egy és más”-t a valaha meghaladni vélt társadalmi berendezkedés is fel tudja mutatni.

A kommunista – aki példának okáért pedagógus volt, magyar-orsz szakos tanár – azt is jól látta, hogy pártjának vezetői napról napra gátlástalanul megsértik a párt-demokráciát, semmibe veszik a párt szervezeti szabályzatát (tulajdonképpen a párttagság megkérdése nélkül hatályon kívül helyezik azt), nem igénylik a párttagság véleményét sem apróbb, sem alapvető kérdések eldöntésében, és cinikus megnyilvánulásaikkal a párt ellen hangolják a lassan türelmét veszítő nép hangulatát.

A kommunista azt is kénytelen volt megdöbbenéssel konstatálni, hogy a pártja által támogatott kormányzat – válsághelyzetben – sorra hozza az ép ésszel fel nem fogható, semmiféle gazdasági haszonnal nem járó, viszont felmérhetetlen politikai károkat okozó rendeleteket, és hogy ez a kormányzat, amely magabiztosan és szenvtelenül ismerteti meg gyermekekkel az éhezést, öregekkel a nyomort, sőt egyes intézkedéseivel közvetlenül tör állampolgárok életére, ez a kormányzat minden ígéretés ellenére két év alatt egyetlen radikális lépésre nem volt képes a gazdasági válságból való kilábalás érdekében.

A kommunista azonban, annak ellenére, hogy mindezt látta és tudta, sőt még ennél sokkal többet látott és tudott, nem lépett ki a pártból, és nem is lépett be máshová, sőt ez még csak meg sem fordult a fejében.

Talán azért, mert megszokta már az ő párttagságát negyven év alatt, hozzánőtt ez a dolog valahogy, és anélkül, hogy magának megfogalmazta volna, érezte, hogy ettől már nem tudna megválni; ha kilépne, akkor is már élete nagyobbik része benn maradna, hát akkor most már maradjon csak benne az egész, de az is lehet, hogy úgy érezte, a süllyedő hajóról nem ildomos a társakat hátrahagyva menekülni, ez állítólag a patkányok szokása, igaz, hogy ehhez a hajóhoz a patkányok szívósan ragaszkodnak, de hát a kommunista nem is hozzájuk hűséges, igen, talán ezt a szót kell használni, a kommunista mindenekelőtt hűséges maradt, nem valami Esméhez, Párthoz vagy Ügyhöz, hanem egy sokszor megcsúfolt, mégis élő igazságérzethez, egy már csak romos maradványaiban élő kultúrához, egy a múlt zavaros ködéből fénylő ifjúsághoz és mindenekelőtt ahhoz a két öreg barátjához és egy idős barátnőjéhez, akivel hétfő esténként össze szoktak jönni, és akikkel színházba, hangversenyre járt, és akik – annak ellenére, hogy kommunisták – soha nem végezték ki és nem jelentették fel embertársaikat, soha nem múltatták az az időt vadászházakban, pártkasszából fizetett kurvákkal, soha nem nyaraltak aligai lakostájakban, soha nem javították fel komájuk kölykének érdemjegyeit, soha nem jutottak háromszáz forintért telekhez, és akik éppen olyan jól látták, tudták, érezték, mint ő, hogy most, legalábbis egy jó időre, nagyjából-egészeben minden, amiben addig hittek, az odavan. Hát ha már minden odavan, legalább ezt az egymáshoz való hűséget igyekeztek megőrizni magukban.

Egyszóval lehet, hogy ezért, lehet, hogy másért, de a kommunista mindennek ellenére szépen, lelkiismeretesen eljárta a taggyűlésekre, ahol társaival megvitatta azt, amit éppen meg kellett vitatniok, ha kellett szavazott is, szinte minden alkalommal fölszólt, ilyenkor igyekezett gondosan fogalmazni, bár mindig is törekedett erre,

vigyázott, hogy soha ne ragadják el az indulatai – a kommunista tudta, hogy a történelem egy hatalmas, szenvtelen, makacs állat, amelyet nehéz, és egyre nehezebb domesztikálni, mert hisztérikus és roppant könnyen megvadul –, és akkor nemcsak az őt jóindulatúan szelídíteni szándékozók, hanem a közelebb és távolabb álló gyanútlan báméskodókat is hajlamos eltaposni.

De annak ellenére, hogy a kommunistának a zsigereibe ivódott az a tapasztalat, hogy errefelé a rosszból igen könnyen lehet még rosszabb, ő is, akárcsak több százezer társa, már hosszú évek óta szenvedélyesen harsogta bele a jegyzőkönyvekbe, hogy baj lesz, hogy ezt így nem lehet, hogy ezt abba kell hagyni, hogy el kell kezdeni...

Persze az a pár ezer, aki a jegyzőkönyvek kivonataiból készült rövidített összeállításokból meríti társadalmi tapasztalatait, és akit állítólag a kommunista választott meg, de akivel ő soha személyesen nem találkozott, csak a tévében látta egyiket, másikat, meg a rádióban hallotta és a sajtóban olvasta formás nyilatkozataikat, ez a pár ezer egészen addig azt hitte, hogy ez így lehet, hogy ezt nem kell abbahagyni, hogy nem kell elkezdni, és hogy nem lesz baj – amíg csak baj nem lett.

A kommunista azzal igyekezett magát vigasztalni, hogy a világ végtelenül bonyolult, szinte semmi sem biztos benne, csak az, hogy ő a jelzőcsöngetéskor megáll a tanterem ajtaja előtt, és a becsöngetéskor belép az ajtón. Ez a biztos. És ez a fontos. Ez a legfontosabb dolog a világon.

Pontosabban ez volt a legfontosabb dolog a világon, addig a napig, amikor is a kommunistát eltették napközis tanárnak, ugyanis az orosz nyelv tanítását megszüntették, mondván, hogy az sérti a nemzeti érdekeket, és hozzátették, hogy ez reform.

Aztán a napközi is megszűnt, ugyanis az egész iskolát átadták a karthauziak szerzetesrendjének, ugyanis kiderült, hogy ez is reform. Így aztán a kommunistát elküldték nyugdíjba, viszont adtak neki egy szép lámpaernyőt.

Maradt tehát – a körzeti alapszervezet mellett – a család.

Ezzel kapcsolatban azt kell megemlíteni, hogy – ez még évekkel korábban történt – egy szép napon a kommunista arra lett figyelmes, hogy a béréből nem tud megélni. Gyermekai cseperedésnek indultak, szülei viszont rohamos öregedésbe kezdtek, a Papával még nem volt baj, mert hamar meghalt, de a Mama igencsak szívósnak bizonyult, és ez egyre több pénzbe került. Ekkor a gyerekek előálltak azzal a javaslattal, hogy a nagymama nagy állami lakását el kell cserélni egy kisebbre, sőt talán egy kisebb öröklakásra, mert hát a jövőre is gondolni kell. Erre a kommunista mondta: „Nem. A nagymama negyvenhét éve él abban a nagy bérlakásban, onnan ment első férje Ukrajnába, hogy soha már ne jöjjön vissza, onnan ment a nagymama második férje a kórházba, hogy ő se jöjjön vissza, ott vannak a nagymama megszokott szomszédai, bútorai, tárgyai, annak a lakásnak megszokta minden szegletét, nesztét, szagát, abban a lakásban van a nagymama egész élete. Különben is – tette hozzá akkor a kommunista –, én nem kívánok lakástulajdonos lenni.”

Erre a gyerekek csak legyintettek, és azt mondták a kommunista háta mögött: „A Papa hülye. Hülye komcsi.”

Aztán a nagymama meghalt, a nagy bérlakásba pedig beköltözött a kerületi tanács általános elnökhelyettesének a szomszédjának a sógorának a fia.

A bútorokat eladták, és a pénz segítségével elcserélték a kommunista lakását kettőre – az egyik gyerek jól házasodott, és volt már lakása, ő egy kis pénzt kapott.

A kommunistának még így is maradt egy kis másfél szobás hajléka, mondták is neki a gyerekek, hogy vegyen magához albérlőt. „De munka nélkül nem kívánok jövedelmet húzni, inkább majd tartok magánórákat” – mondta a kommunista, és egy kicsit elszürkült az arca, de aztán tényleg adott órákat, egyre többet és többet, mert igen

jó órákat adott, és ennek hamar híre ment a városban. Ez a tanítás különösen a nyugdíj időszakában jelentett nagyon sokat, nem is annyira anyagilag, mert a kommunista bevallotta minden jövedelmét, úgyhogy mikor eljött az ideje, és papírjai az APEH-be kerültek, össze is csődültek a hahotázó hivatalnokok: „Nézzétek, ez hülye!” „Biztos valami komcsi” – mondta egy idősebb úr, akit nyugdíjasként vettek fel, és aki már sokat tapasztalt.

Még a nyugdíj előtt történt, hogy a gyerekek előálltak azzal a javaslattal, hogy a kommunista menjen el egy gmk-ba felvételi előkészítőt tartani, egy volt tanítványa is igen kapacitálta erre, aki ott valami főnökszerűség volt, és aki világosan az értésére adta, hogy ott a fizetésének az ötszörösét is megkeresheti, persze vigyázni kell, a gmk három főből áll, a többi negyvenről nem szabad beszélni...

„Nem megyek – mondta a kommunista –, én már csak egy állami ember maradok.”

„De hát, drága Papa – mondták a gyerekek teljesen kétségbeesve hát ez az állam, ez a te államod vinnyogva röhög rajtad, és naponta orcán köpdös téged, drága Papa!”

„Sajnálom” – mondta erre a kommunista, és tényleg sajnálta.

Aztán – ez már a békés nyugdíjas időszakban történt – csörgött a kommunista telefonja. „Maga az? Emlékszel még, te bitang, hogy mit írtál az én dolgozatomra? Hogy azt írtad, te szemét, hogy én nacionalista vagyok! Mert azt írtam arra a vérbajos alkoholistára, hogy, nem emlékszel, mit mondtam, írtam, te rohadt komcsi? Lejárt a ti időtök! Eleget garázdálkodtatok negyvenöt évig, porba taposva ezt a drága nemzetet!”

„Sajnálom” – mondta a kommunista, és letette a kagylót.

Pár hónappal ezután a kommunistát meglátogatta a kisunokája, és megkérdezte: „Mondd Papa, tényleg kommunista vagy?” „Tényleg” – mondta erre a kommunista. „Aha. Szóval te tettél tönkre virágzó országokat. Te hajtottál rabigába népeket. Te oltottad ki millió és millió ártatlan ember életét. Temiattad volt Csernobil, Pócspetri, Kolima, Korvin-köz, Ljubljanka, Lóránt utca, Eritrea, Recsk, Andrassy út, Katin, Köztársaság tér, Peking, Phnom-Penh, Jamburg, Koszovó, Prága, Remete-kert, Gdansk, Bős-Nagymaros, Szungait, Brassó és a többi, és temiattad nincsenek mohamedánok Bulgáriában, indiánok Nicaraguában, magyarok Erdélyben, abházok Grúziában, németek Lengyelországban, románok Moldáviában, és a többi, és temiattad éheznek, reszketnek és rettegnek Romániában, temiattad bomlik atomjaira Jugoszlávia, temiattad röhögöz kötöttek a keletnémetek, temiattad állnak sorba egy életen át a lengyelek, temiattad nem kapni Moszkvában már káposztát sem, temiattad lett a cseh balkáni nép, és a többi! Hát kedves Papa, te tömeggyilkosok elvtársa vagy. Ordasok komája. Hóhérsegéd. Gyűlöllek téged, mint a patkányt! És nem akarlak soha többé látni téged, drága Papa” – mondta a kisunoka, és távozott.

És valóban, ezután egy jó ideig a kommunista nem is találkozott a kisunokájával. De aztán egy szép napon így szólt a kommunista fia: „Te, Papa! Na ... Hát hogy is mondjam ... Itt van ez a szép kis lakás. A Lacinak meg ... izé .na ... hát... szóval... Hát miért legyen a tanácsé?” „Persze” – mondta a kommunista, aki így aztán mégiscsak látta a kisunokáját minden hétfőn, mikor az jött este hatkor, és sokat köhécselt, krárogott az ajtó előtt a folyosón csöngetés előtt, és levitte mindig a szemetet, és eldiskurálgatott Lujza nénivel a szomszédban, aztán nézte a tévét, majd tizenegy körül távozott. De a következő hétfőn jött megint.

De már nem kellett neki sokat jönnie, ugyanis egy szép nyári estén, mikor szokásos sétáját végezte a háztömb körül, a kommunistának három fiatalember kiverte hét fogát, eltörte állkapcsát, medencecsontját, és elvette százhetven forintját. Hiába, mondták a gyerekek sokszor, hogy egyre rosszabb a közbiztonság, persze még nem olyan rossz, mint például New Yorkban. A kórházban töltött negyedik napon viszont ellopták a

kommunista tárcáját, amiben a negyvennégyben elpusztult négyéves kislányának egyetlen megmaradt fényképe volt. A nővérke mondta, hogy* bizony lopnak, még szerencse, hogy csak ezer forint volt a tárcában.

Aznap éjjel már rettenetes fegyelem kellett ahhoz, hogy a kommunista ne aludjon el, ébren várja ki, amíg minden elcsendesül, hogy aztán óvatosan, orrából, karjából kitépje a csöveket.

De hát a kommunista fegyelmezett ember volt.

Nem is okozott több gondot ezután soha senkinek.

A SOR

A sor a „Nincs és nem működik” világrendszerének alapvető, meghatározó, mondhatjuk: szubsztancionális képződménye.

Egyszer majd megírják a sor történelmét, metafizikáját, a sorbanállás lélektanát, pedagógiáját, a sorokat tipizálni és kategorizálni fogják, alighanem még sortudományi intézeteket is alapítanak egyszer.

De az a sor, az különleges, nem rendszerspecifikus sor volt.

Mostanság olyan sarokszobában lakom, melynek ablakai egyszerre néznek a Körútra, a Dunára és a kettő között egy nagy fehér házra.

Ebből következően ezt a sort szünet nélkül tanulmányozhattam két napon át. Ha csak fölálltam asztalomtól, ha leugrottam a boltba, ha nekiveselkedtem bemenni munkahelyemre – mindig a sorba botlottam.

Mikor csütörtök délután két órakor lementem a Duna névre hallgató – amúgy nem különleges – élelmiszer-áruházba, meglepődve konstatáltam, hogy a környék teli van virágos emberekkel.

Visszatérve az ablakból már láttam, hogy nemcsak néhányan szállingóznak a munkásörök – alighanem ez volt utolsó nyilvános szereplésük – és katonák láncá közt, hanem sor van odalenn, nagyon hosszú sor.

Nem értettem a dolgot. Miért van sor, amikor nem kéne lennie ...

Délután lementem megnézni a végét. Útközben, szemben a sorral haladva, fürkésztem az arcokat. Végképp nem értettem semmit. Sok volt a katona, az apparátcsik, és volt sok ilyen-olyan ügyes is. De a legtöbb arcra látni lehetett: akik most itt állnak, azok a hatalommal legföljebb csak úgy találkoztak, hogy elszenvedték.

Az ország lakosait (és a ma még kormányzó párt tagjait) sokféleképpen lehet csoportosítani. Például mercedeszesekre, kézsigulisokra és talpasokra. Ez nem éppen tudományos felosztás, de néha használható. A sorban zömmel a talpasok álltak.

A sorral kapcsolatban minden más általánosítás csődöt mondott: nem lehetett azt mondani, hogy zömmel vidékiek vagy zömmel pestiek, öregek vagy fiatalok, munkások, parasztok vagy értelmiségiek, vagy ilyenek vagy olyanok álltak volna a sorban. A sorban emberek álltak, komoly, gondolkodva maguk elé néző, csöndes emberek.

Néztem őket letről, majd fentről az ablakból, aztán a televízióban, aztán megint letről, megint fentről. Majd tizenegy órakor újra lementem, és beálltam a sorba.

Éppen akkor ért oda, a nagy tér közepéhez egy „rendező” táblácskát viselő úr, aki harsányan sorolni kezdte a metró és a környéken közlekedő villamosok, buszok utolsó járatainak indulási időpontját. Fölhívta a figyelmet arra is, hogy holnap is lesz sor. Finoman le akart bennünket beszélni a további sorban állásról. Senki nem válaszolt, a sorban állók kesernyés mosollyal meredtek maguk elé.

Miközben álltam az éji sorban, lassan megértettem, hogy miért vagyunk ennyien.

Akarata ellenére segített ebben a televízió is, amely kényszeredetten készített pár rövid riportot a sorban állókkal. Az egyik megkérdezett valami olyat talált mondani, hogy a szerkesztők aztán az ismétlésekből ki is vágták azt a fél percet. (Négyszer-öttször is ismételték ugyanazt a riportösszeállítást, hiába, takarékoskodni kell...) Ebben a fölöslegesnek ítélt fél percben egy férfi valami olyasmit mondott, hogy annak az embernek, akitől most elbúcsúzni jött, a hibái, gyarlóságai, bűnei is emberiek voltak. És hozzátette: „Én fölmentem.”

Álltam a sorban, figyeltem az arcokat, és lassan megértettem, hogy miért jött el ennyi ember elköszönni valakitől, aki felelős azért, hogy az ország páratlan válságba jutott. Búcsúzni attól, akinek hétköznapi szemmel szörnyű bűnök is terhelik a lelkiismeretét. Búcsúzni attól, aki mindhalálig egy olyan rend híve volt, amely világméretben talán végnapjait éli. Búcsúzni egy embertől, aki bukott politikusként fejezte be pályafutását, aki tátongó magányban élte le utolsó hónapjait, és aki szomorúan, kétségbeesetten, boldogtalanul halt meg.

Akik a sorban álltak, éppen ezért álltak be a sorba.

Utálhatják, gyűlölhetik sokan: de az, akitől e sor búcsút venni jött, bekerült a nemzet szívébe.

Ide nem szoktak kerülni magabiztos, diadalmasan vigyorgó, ujjukkal V betűt formáló, tapsviharban, ünneplésben, virágosöben feredező figurák.

Ide általában az szokott kerülni, aki ügyét még életében semmisültni látta, akit a végén mindenki elhagyott, aki jóvátehetetlent tévedett, aki száműzte társait, aki száműzetett, aki öngyilkos lett, elbukott, megőrült, akit megöltek engesztelhetetlen elvtársak, hivatásos hóhérok, vak vadkanok.

A sorban állók megéreztek, hogy ennek az embernek, aki bár Mercedesen járt, mégis a talpasok közé tartozott, ennek a gyarló embernek az életre ez a vég ráverte a hitelesség bélyegét. Ennek az embernek sorsa volt.

A sor másnap egy órakor sem fogyott el. Egy tekintélyes darabja ott maradt a Duna partján, és türelmesen végigvárta a hivatalos ceremóniát.

Mikor aztán négykor elindult a kocsikonvoj, a talpasok hada is meglódult.

Ám rögtön a Körút elején, egy hirtelen parancsra, középük vágódott egy egyenruhás emberlánc.

Mire a megdöbbsent és felháborodott tömeg átverekedte magát – mert átverekedte magát a Mercedesek már messze jártak.

A felvonulás elmaradt.

Szinte hallani lehetett, amint az utolsó kocsiban ülő rendőrtiszt hátranéz, és bele-reccsen a rádióba: „Vigyázat! A végén még velünk jön a nép! Taposs a gázra, Józsi!”

Igen: ez a gesztus már az utódok szelleméhez volt méltó. Az utódokéhoz, akiknek nem lesz sem sorsa, sem sora soha.

A temetőbe már nem mentem ki.

Visszazökkentem a mába.

SZIVACCSAL ÍRT TÖRTÉNELEM

Történelemtanári működésem alatt az egyik legemlékezetesebb diákelőadást Csík Huba tartotta IV. (közismertebb nevén: Rettegett) Ivánról.

Az akkor tizenhét éves Huba vékony, furcsa fiú volt.

Óráimon általában számítógépes programok lepedőnyi lapjai borították el padját, ha meggondolatlanul valami kérdéssel találtam zaklatni, fölemelte fejét és nagy, ártatlan, kék szeméit rám emelve, csak ennyit mondott: „Passz!”, és már el is mélyedt a munkában. Huba nagy forgalmú fogadóirodát működtetett, verseket, drámákat írt, briliáns rejtvényfejtő és –készítő hírében állt, s rendkívül szerteágazó üzleti tevékenységet is folytatott. Egyáltalán nem reméltem, hogy a rábízott feladat teljesítésére végül is tud majd időt szakítani.

Ám érdeklődését, úgy látszik, fölkelte a reformjaival birodalmát katasztrófába sodró uralkodó, mert egy nap alatt elolvasta és kijegyzetelte Szvák Gyula könyvét, és mikor beléptem az osztályterembe, ő már ott állt a katedrán, előadásra készen.

A munkát már a szünetben elkezdhette, ugyanis a háta mögött a táblát teljesen megtöltötték Rettegett Iván le- és fölmenő rokonainak, nevelőinek, kortársainak, ellenfeleinek, hadvezéreinek, kollégáinak nevei. A bal felső sarokban meg ez állt: macskák, kutyák.

„Hát, akkor kezdem” – mondta Huba, és izgatott mosollyal az arcán, kézbe vette a szivacsot.

„IV. Iván már kisgyermek korában nagy örömét lelte kutyák és macskák kíntásában és leölésében – e szavakkal a fiatal előadó letörölte a kutyákat és a macskákat a tábláról. – Tizenöt éves korában aztán az ifjú Sujszkij herceget sin térek elé vetette (törlés), majd két Glinszkij fejedelemséget következett.” (Újabb törlés.) Ezt családotul borban megfőzte, ezt megköveztette, ezt medvebőrbe varrva fojtotta meg, ezt jég alá tuszkoltatta... Így dolgozott a szivacs egészen addig, míg csak Rettegett Iván saját kezűleg agyonvert fiának neve is letöröltetvén, egyetlen egy név maradt a fekete táblán.

A kiselőadás osztatlan sikert aratott, és mi tagadás, az én tetszésemet is megnyerte, úgyhogy néhány zsíroskenyér-utalvány ellenében megvásároltam a Huba-féle szivacs-

módszer szabadalmát, és magam is alkalmazni kezdtem. A zsíroskenyér-utalvány egyébként szintén Huba találmánya volt, ezt a kis papírdarabot, amely az általános egyenértékes szerepét töltötte be az iskolában, Hubánál lehetett vásárolni io fillérrel olcsóbban, mint egy zsíros kenyeret. (Mint később kiderült, Huba a büféstől minden eladott utalványért húsz fillért kapott...)

A francia polgári forradalom eseményeinek ismertetésénél, tehát már a szünetben bevonultam az osztályterembe, szép színes krétával fölírtam a táblára a résztvevők nevét: royalisták, alkotmányos monarchisták, girondiak, hegy pártiak, Danton, Robespierre, veszettek, Napóleon stb. – szépen nyilakkal, vonalakkal jelezve: ki honnan vált ki, miután a közös ellenséggel végzett, aztán kézbe vettem a szivacsot, és elkezdtem az órát.

Remekül alkalmazhatónak bizonyult a módszer az angol polgári forradalom vagy a harmincas évek szovjet belpolitikájának az oktatásakor is. Bebizonyosodott: néha a történelmet szivaccsal lehet a legszemléletesebben tanítani.

Nemrégiben Huba értesített az örömteli hírről: pár hét múlva apa lesz.

Azóta föl-fölötlik képzetemben a látomás: 2006-ban egy tizenhét éves gimnazista, aki meglepően hasonlít majd a fiatal Csík Hubára, mosollyal ártatlan pofáján, egy teleírt fekete tábla elé lép, közli: a kilencvenes évek honi pártharcairól fog referátumot tartani, s kezébe veszi a szivacsot...

DÍSZVENDÉGSÉG

„Menj ki a Grahamre, és írd róla valamit!” – nyomtak kezembe munkahelyemen egy gusztusos kék-ezüst színű tiszteletjegyet, mely a rajta levő írás tanúsága szerint, a díszvendégek számára fenntartott szektorba szólt. „Komoly fogadás is lesz ...” – tette hozzá valaki.

A díszvendégség már önmagában is fölcsigázta érdeklődésemet – még soha nem voltam díszvendég –, de a fogadás említésekor habozás nélkül elvállaltam a munkát – fogadáson ugyanis még annyira sem voltam.

Sokat töprengtem azon, hogy egy díszvendégnek vajon milyen öltözékben illik megjelennie egy evangelizáción, illetve az azzal kapcsolatos fogadáson.

Végül szombaton délután négy órakor legelegánsabb nadrágomban indultam útnak. Ez a sötétszürke pantalló egy öltöny részét képezi, mely öltönyt egy londoni tőzsdealkusztól örököltem, akinek – a nadrág kritikus pontján mutatkozó folytonossági hiányából következtetve – igen oszlopos lábai lehetnek. Ez azonban csak akkor okozhat problémát, ha mondjuk lábamat terpeszben egy asztalra föltéve ülnék, így azonban nem szokásom ülni, különben sem terveztem leülni: állva eszem majd, gondoltam.

A nadrághoz egy szép, fekete, hegyes orrú cipőt vettem föl, mindehhez felöltöttem legszebb fehér ingemet.

A hetvenkilencesen, majd a hetvenötösön lelki szemeim előtt már egy piros kókuszszőnyeges helyiségben álltam, amelyből közvetlenül lehet kísértalni a díszvendégek számára fenntartott szektorba, ott álltam teljes eleganciámban a többi díszvendég között, akiket nem ismerek ugyan, de ez egyáltalán nem feszélyez engem, mert így legalább nem kell diskurálni, jobban tudok tehát koncentrálni magára a fogadásra, ugyanis onnan a troli peronjáról, már nemcsak kókuszszőnyeget és díszvendégeket láttam lelki szemeimmel, hanem mindenekelőtt palackoktól, szendvicsektől, sült húsoktól, felvágottaktól, hidegtálaktól, salátáktól roskadozó asztalokat láttam, és magamat, amint tanácstalanul állok az asztalok előtt, és nem tudom eldönteni, hogy melyik whiskyből fogyasszak, mert hogy őszinte legyek, főleg mindenféle whiskyket láttam lelki szemeimmel, és azt sem tudom, hogy melyik szendvicsebe harapjak előbb, mert láttam bizony kaviáros, libamájás és bélszínes szendvicseket is, sőt – nem tehetek róla – lelki szemeim előtt még mintha osztriga is felvillant volna az egyik asztalon, tudom, hogy ez képtelenség, de hát mit csináljak, egy pillanatra még osztrigát is láttam apróra örölt jég között, harsány citromkarikák társaságában – azokkal a lelki szemeimmel.

A troliról leszállva megszaporoztam lépteimet, mert őszintén szólva, ezt is láttam lelki szemeimmel, hogy a többi díszvendég lelki szemei előtt is hasonló képek jelennek meg, és ebből kifolyólag a többi díszvendégek is megszaporozzák lépteiket, minnek következtében ők egy kicsit előbb találnak a díszvendégek számára fenntartott szektorba érni, és már láttam lelki szemeim előtt, amint egy díszvendég, mondjuk Mark Palmer vagy Szűrös Mátyás épp akkor emeli szájához az utolsó margarétaszín tojáskarikákkal, tűzvörös marinált paradicsompaprikával, legyezőszerűen szeletelt, roppanó csemegeuborkával díszített, bársonyszürke színű, remegő aszpiktól csillanó libamájás szendvicset, amikor én belépek a fogadás színhelyére.

Igyekeztem hát erősen a díszvendégek számára fenntartott H-szektor felé.

Oda is értem öt órára.

Bár ne értem volna oda soha.

Mikor a kapunál hullámozó tömegben díszvendég-kártyámat lobogtatva átverekedtem magam, azt kellett konstatálnom, hogy ez a szektor, ez a H-szektor, ez a díszvendégeknek fenntartott! szektor, éppen olyan, mint az A-, B-, a C- és a többi szektor, nincsen itt semmiféle fogadás, büfé, kaviár, libamáj, osztriga, nincsen itt semmi más, csak evangelizációra gyülekező embereik vannak, akik hiába díszek, semmiben sem különböznek a többitől.

Kétségbeesve dőltem a szektor betonfalúnak.

Ekkor még egy pillanatra fölcsillant valami remény. Fentről egy sokjelvényes úr indult meg felém. Igyekeztem arcvonásaimat rendezni, hogy a legkisebb meglepetés se érződhessen rajtam, mikor az úr azt mondja majd: „Áh, maga a sajtót képviseli, legyen szíves velem fáradni, amerikai barátaink szeretnék egy kicsit vendégül látni...”

Sajnos, azonban az úr, mikor odaért hozzám, csak annyit kérdezett, hogy bocsánat, de nem én vagyok-e a Horváth Attila.

Nem én voltam, még csak egy Horváth Attila sem voltam!

Megtörtén rogytam le a szektor szélén a sárga padra. Nincsen büfé, nincsen fogadás, nincsen semmi.

De a sors nem érte be ennyivel: még egy csapást tartogatott számomra. Mert volt büfé, és volt fogadás. Talán még osztriga is volt.

Mert mikor tekintetem kicsit jobbra lefelé vettem, mit láttak szemeim? (És nem a lelkiek.) Egy hölgyet, aki ezüst tálcán, sárga és sötétvörös folyadékkal telt poharakat kínált az alatt ülőknek. Majd egy másik hölgyet, aki egy másik tálcán gyönyörű szendvicseket vitt körül, majd egy harmadikat, aki kávéval szolgált, és egy negyediket, aki újra szendvicsekkel...

Elővettem a tájékoztató anyagokat, térképeket, helyszínrajzokat, és rövid vizsgálódás után mindent megértettem.

Díszvendég vagyok ugyan, de nem vagyok VIP-es. Ott alanti, a díszpáholyban ugyanis a VIP-esek ülnek. Hiába van nekünk kék-ezüst belépőnk, nekik bordó kártyájuk van, amivel ők bemehetnek abba a titokzatos terembe a páholy mögött, ahol alighanem ott volt minden, amit csak lelki szemeim láttak ...

Azt is meg kellett állapítanom, hogy öltözetemmel igencsak kilógok a farmeros, illetve sokszoknyás, baboskendős társaim közül, viszont igen jól öltöztem volna, ha bordó kártyám lett volna.

Rég voltam ennyire elkeseredve.

Aztán kezdetét vette az evangelizáció, és váratlanul mellém telepedett két tizenhét éves szép kislány, akik a tanítványaim voltak – össze kellett hát szednem magam.

Aztán ahogy az idő és az evangelizáció előbbre haladt, egyre inkább beletörődtem sorsomba. Érdeklődve kezdtem figyelni a legkülönbözőbb kartonocskákkal ékesített rohangászó rendezők tömegét, elismeréssel kezdtem megállapítani, hogy itt minden mintaszerűen van rendezve, pedig ugyancsak sokan vannak, de ahogy elnéztem a mellettem ülőket, mindenki békésen, szelíden figyelte a fejleményeket, és én lassan örülni kezdtem annak, hogy itt most nincsen B-közép, nincsen zsidózás, cigányozás, igazán megrökönyödtem, mikor a hoppmester arra kérte a jelenlevőket, hogy húzódjanak összébb az újonnan érkezőknek helyet szorítandó, akkor a jelenlevők minden józan várakozásnak ellentmondva összébb húzódtak (no, én azért nem adtam föl fáradságos munkával megszerzett szélső helyemet...), derűsen figyeltem a futballpályán rohangászó, a távolugró gödörben homokozó, a tartánon sprintelő gyermekhadat, a torkaszakadtából evangelizáló tolmácsot, elmeditáltam egy kicsit azon, hogy milyen boldog lehet az a nép, amely nem ismer más bajt, csak a betegséget és a balesetet, amely nem ismeri a háborút, ostromot, rendkívüli állapotot, kijárási tilalmat, pogromot, lezárt határt, falat, drótot és tüzelőhiányt, különféle táborokat, sorokat és jegyeket, és ahol az erkölcsi nevelés alapja lehet az a történet, miszerint az evangelizátor vett egyszer a feleségének egy gyűrűt hatvan dollárért, ám a gyűrűről kiderült, hogy csak húsz dollárt ér, de nem baj, mert fő a szeretet.

Őszintén és egyre jobban kezdtem örülni annak, hogy nem ülök a páholyban, egyre inkább úgy éreztem, hogy így van ez rendjén, így kell ennek lennie, aki nem született VIP-esnek, az maradjon csak egyszerű vendég, na jó, maximum dísz, már örültem annak, hogy nem kapok se whiskyt, se kaviárt, hogy egy kicsit benne vagyok a nyájban, és már azt is derűsnek néztem el, hogy meghatározott időközönként lerobog mellettem egy csinos, jelvényes hölgy, kezében egy jégkockák tárolására szolgáló jókora termoszsal, na nem mondom, hogy lelki szemeim előtt nem ködlött fel egy pillanatra sem az a kép, mikor a csillogó kocka hűsen belepottyant az aransárga folyadékba, de nem baj, már nem zavart, már nem fáj ez sem, s amikor láttam, hogy a VIP-esek között pokrócokat osztanak, akkor egy kicsit megsimogattam a mellettem trikóban vacogó lányok hátát, és amikor az evangelizátor magához szólította a gyülekezet tagjait, akkor én ősi ösztöneimnek és – irodalmi élményeimből is fakadó – késztetésemnek engedelmességgel, elköszöntem a lányoktól, elindultam a békésen utat nyitó tömegigei szemben, kísértáltam a stadionból, és amikor a Semsey Andor és az Ilka

utca sarkán levő, Sárga Hordó névre hallgató sörözőben, harmincöt forint lefizetése után, ajkamhoz emeltem a hűvös, párás korsót, úgy éreztem boldog vagyok.

Köszönet érte, Billy Graham.

ISTVÁNKA A HATÁRON

– Rosszul vagyok – nyögött fel Istvánka, amikor fél négykor megérkezett a Tilos az Á-ból és mondtuk neki, hogy már ne feküdjön le, mert indulunk.

Egy kis faluban früstököltünk is, úgyhogy csak nyolc órára értünk a határra.

– Rosszul vagyok – nyögött fel Istvánka a hatalmas kocsisor láttán.

Jobbra teherautók és kamionok sorakoztak, balra német rendszámú gépkocsik, a kettő között pedig meglehetősen összevisszaságban képződtek fel sorban a két szomszéd állam autói.

Megálltunk bal oldalon.

Ültünk az álló kocsiban és vártunk.

Egyikünk életében egyszer lépte át ezt a határt, jó tíz évvel ezelőtt, vonaton, azóta közelébe sem merészkedett e tájnak, lidérces álmaiban ködlött elő az az éjszaka, a faképu, goromba, ijesztően néma géppisztolyosokkal, a leszállított utasokkal, a soha meg nem tudható miért, mivel.

Másikunk sokat járt erre, harmadikunk pedig, aki gyermek- és ifjúkorát egy olyan ország fővárosában töltötte, ahol hentesnél veszik a húst és benzinkútnál a benzint, még soha nem kelt át ezen a határon.

Istvánka talán már százszor is.

Jött és ment ő itt át gyalog, biciklin, lovas szánon, vasúton, repülön és – természetesen – rendőrautón, hajnali háromkor ébresztették egy buli után a Liszt téren, mondta is – „Rosszul vagyok” –, és hatkor már át is adták Nagylaknál.

Istvánka ezután jó néhány évig nem lépdelt át semmiféle határon, egy ideig a koromgyárban dolgozott – e gyárnak hála, Petőfi jeltelen sírja fölött mindig éjfekete a fű –, majd a pesti piacokon is kapható színes teáskannákat, ibrikeket előállító kombinátban lett segédmunkás, egy taszigán kellett a zománcozott edényeket eltolnia a kemencéig és vissza, a gyárban persze kevés volt a tasziga, de aki nem tolt eleget, azt letolták, közelharc folyt a taszigákért, aki nem szerzett magának taszigát, annak vége volt, a taszigás nem ismert, nem ismerhetett könyörületet, taszigás taszigásnak volt farkasa... Istvánkának – azt mondja – egy idő után mindig volt taszigája.

– Hogyan? – kérdezgettem.

– Nem tudom – mondta ő. – Megtanultam.

Istvánka azóta sok mindent megtanult. Átházasodott, bejárta a fél világot, volt titkár, tolmács, hivatalnok, referens és kántor, huszonnyolc éves korára Istvánka már annyi mindent megtanult az életből, hogy már maga sem tudja, mit is tud ő.

Ültünk az álló kocsiban és vártunk.

– Istvánka, csinálj valamit! – mondta egyikünk.

– Rosszul vagyok – válaszolta Istvánka. Kinyitotta a kocsi ajtaját, majd újra becsukta, majd újra kinyitotta és kiszállt. Körbejárta a járművet. Visszaült.

– Mi van, lökd meg?

– Nem tudom.

Ültünk az álló kocsiban.

– Istvánka, csinálj valamit! Itt rostokolunk délig!

– Rosszul vagyok – mondta Istvánka, és kiszállt. Zsebre dugott kézzel lassan, tétován lépdelt az autók között. Ilyen tutyi-mutyin sétálni én még embert nem láttam.

Végre megszólított egy tízévesforma gyerkőcöt.

Füleltünk nagyon.

– Milyen nyelven beszél ez?

– Németül.

– Ez ugyan nem.

Istvánka szászul beszélt.

– No, mi van?

– Képzeljétek! Ez a medgyesi lelkész unokaöccse!

– Lökd meg, Istvánka!

– Esetleg ... esetleg ... kicsit átállhatnánk a másik sorba – mondta óvatosan Istvánka, és amíg mi átálltunk, ő újabb sétára indult, de rögtön megtorpant, majd újra elindult, megállt egy *Free Shop* fölirattal ékesített ócska bodega előtt, bedugta fejét az ablakon, majd kiszállt, fölháborodva visszatért:

– Képzeljétek! Nyolc dollár egy ócska whisky! Rosszul vagyok!

– Istvánka! Csinálj valamit!

Istvánka visszaült a kocsiba, és rágyújtott egy cigarettára.

Körülöttünk az utasok kiszálltak, beszálltak, nagy volt a nyüzsgés, de amúgy nem történt semmi. A kamionos sor haladt egyedül, itt a sofőrök kiszálltak, előrementek, visszajöttek, a fülke zugából vagy a hatalmas kaszni rekeszéből előhalásztak egy nejlon zacsit, azzal újra előrementek, anélkül visszajöttek, egyszóval a kamionos sor haladt előre.

Ültünk az álló kocsiban és vártunk.

A tőlünk jobbra álló sor lassan előremocant.

– Nézz oda, mennek!

– Rosszul vagyok! Próbálj meg ... esetleg ... talán...?

Már benn is voltunk a jobb sorban.

– Megvernek minket.

– Rosszul vagyok.

– Megvernek?

– Nem ...

- Miért nem?
- Nem tudom ...

Óvatosan hátralestem. Egy aradi taxi állt mögöttünk, teli utassal. Nem dudáltak, nem szóltak, nem szálltak ki.

A mi sorunk – ha lassan is – haladt, a többi állt.

Istvánka megint kiszállt, báméskodott. Kiszálltam én is, hadd lássam, mit lát. Nem láttam semmit. Körülöttünk mindenki komoly pofával jött és ment, határőrök és vámósok is föltűntek néha, de ők inkább csak padokon ücsörögtek, egyenruhában, stemplivel, pisztolytáskával, vidáman, gondtalan, magabiztosan.

Előttünk, mögöttünk, köröttünk végeláthatatlan kocsisor.

Istvánka ott állt tétován, mosolyogva, ide-oda téblábolva a határon.

Ekkor – teljesen váratlanul – az előttünk álló kocsihoz egy egyenruhás úr lépett és kinyitotta a csomagtartót. Sandítottunk erősen.

- Hát, ez mi? – kérdezte a vámügyi szakember magyarul.
- Saláta.
- Saláta?
- Saláta.
- Ennyi?
- Ennyi. Tíz fej. Fóliázok. Átvinném a húgomnak...
- Ennyit? – csattant föl a vámőr. – Ennyit nem lehet!

Körülnéztem és láttam a határt. Láttam a határt, és ezeket a határokat, amelyeken akadálytalanul jön és megy és áramlik és özönöl az áru, a cigaretta, az ital, a kávé, a festmény, a hangszer, a bútor, az ember, a kábítószer, a géppisztoly, az ékszer, az arany és a forint és a lej és a rubel és a márka és a dollár ezerszám, százezerszám, milliós szám és milliárdszám ...

– Tessék parancsolni – nyújtott át az előttünk álló utas a vámósoknak két szép fej salátát.

A vámós sértődötten sarkon fordult, és már a mi csomagtartónkat nyitotta kifelé.

- Ezt teljesen kitöltötte négy darab vadonatúj Dacia-gumi.
- Hát ez mi?
- Anvelopa – mondta Istvánka.

A vámőr dühösen hadart valamit, és már ment is tovább. Istvánka beült a kocsiba.

- Mi van?
- Azt mondja, vámot kell a gumiért fizetni és álljunk félre ...

Egyikünk, aki öt évig tanulta a múltó rendszer gazdaságtanát, és aki most gazdasági újságíróként keresi kenyerét, úgy bámulta szép délszaki szemüvegén át ezt az egészet, mintha csak valami érdekes, archív filmet vetítenénk le neki, afféle jópofa meglepetés gyanánt.

- Nincsen gumijuk az autóikhoz, és akkor nem engedik behozni ...
- Most akkor félreállunk ... ?
- Rosszul vagyok ...
- Hát mit csináljunk ... ?
- Hát.... esetleg ... nem is tudom talán ... semmit...
- Hogy–hogy semmit?

– Hát úgy, hogy ... esetleg ... semmit...

– Nem állunk félre?

– Hát, esetleg ... nem.

– Miért nem?

– Nem tudom. Rosszul... vagyok ... Esetleg ... helyet cserélhetnétek ... persze nem biztos... mindegy ... de esetleg ... nem tudom ...

– Gondolod, hogy nem veszik észre?

– De... biztosan észreveszik... Nem tudom

Négyőnk közül kettő helyet. cserélt. Vámosunk többször is elment a kocsni mellett, de nem szólt többé. Nem kapott semmit, nem mondtunk neki semmit, mégsem szólt semmit. Soha senki már meg nem tudhatja, miért nem. Ezen a határon tudni nem lehet soha semmit.

Váratlanul valamennyi sor megrekedt. A vámosok és határőrök mind leültek a padokra. Kész. A dolog megállt.

– Mi van?

– Nem tudom...

Persze, tudtuk jól mind a négyen, mi volt. Éreztetés volt. Éreztetése annak, hogy aki ezen a határon sorban áll, annak tudnia kell, hogy ő kiszolgáltatott, hogy ő alávetett, hogy ővele bármikor megtörténhet bármi.

Istvánka kiszállt a kocsiból, bávatonon körülmélt, visszaszállt, rágyújtott és fölsóhajtott...

– Nem férünk el... véletlenül... itt a kamionok ... mellett?

A Volkswagen kivágódott a sorból, s a kamionok és a személykocsik sora közt előre száguldott a sorompóig.

Éktelen dudálás verte föl a határt.

Egy egyenruhás úr föltápázkodott a padról, és komótosan odalépett hozzánk. Ettől kezdve tíz másodperc sem volt az egész: „Gazetars.” „Carnets?” „Adjatok valami igazolványt, gyorsan!” Lázás kotorászás, „Van egy ebédjegyetem...”, az egyenruhás közelebb lépett, „Széchenyi Könyvtár ... de akkor már a közeg egészen hozzásimult a jármű oldalához, Istvánka előkapta zsebéből a pakli Kentet, kinyomta a nyitott ablakon és már robogtunk is a széles, néptelen úton, cikcakkban kerülgetve a betonból húsz centire kiálló csatornafedeleket.

Megnéztem az órát: még nem múlt el kilenc. Mögöttünk kilométer hosszan kígyózott a kocsisor.

– Rosszul vagyok – mondta Istvánka, és keze riadtan indult a pálinkásüveg nyaka felé ...

ÜDVÖZLET A GYŐZŐNEK

Mindenekelőtt kívánom nekik, hogy ne tapossanak senkin nagyon.

Kívánom, hogy mulassanak jól a diadalmas győzelmet köszöntő mámoros buli alkalmával: folyják a pezsgő, harsogjon az ének, meredjen az ég felé a vé betűt formáló ujjú karok erdeje.

Kívánom, hogy aztán hazamenjenek – haza –, és másnap szépen, megfontoltan lássanak munkához.

Kívánom nekik, hogy miután ellenfeleiket legyőzték ez egyszer, dacolva a történelem szokott logikájával, legalább ne rögtön másnap essenek egymásnak.

Kívánom, hogy – dacolva a történelem unott szokásával – a győzelmet nagylelkűség, megbocsátás, megértés, vagy ha az ilyesmi már stílusidegen tőlük, akkor gúnyos mosoly, lenéző legyintés vagy megvető feledés kövesse.

Kívánom, hogy a pereket hagyják ez egyszer másra.

Kívánom nekik, hogy végre róluk is szülessenek pesti viccek.

Kívánom, hogy privatizáljanak, és kívánom, hogy holnap még azért ne kopogtasson ajtóm előtt Bauer Ferenc m. kitl, kormány- főtan. és Bauer Louisa magánzó valamelyik unokája azzal, hogy takarodjam pereputtyommal együtt az ő lakásukból, amit teljesen törvénytelenül államosítottak a bolsevikok.

Kívánok nekik jó földosztást, de azt is kívánom, hogy ez alkalommal csak a földbe verjenek karót. Ha pedig igazán következetesre sikerülne ez a jóvátétel, akkor kívánom nekik, hogy legalább az ő pártvezetőik vadászhasanak néhanap a Károlyi grófok erdeiben.

Kívánok nekik működő tőkét bevonva, kívánok nekik hazait, külhonit, feketét, zöldet, sárgát, és kívánám bizony vissza a Menyecske utcai Bächer-gyárat is, de sajnos azt még harmincháromban elkártyázta nagybátyám, az a svihák Oszkár.

Kívánom a győzőknek, hogy miután eddig és ezután mindent tökéletesen csináltak, tudtak, mertek és tettek, urambocsá, tévedjenek is egyszer. Vagy akár többször is.

Végtére is: tévedni emberi dolog, és nagyon kívánom, hogy az új hatalom emberi legyen.

Kívánom, hogy a tévedőknek legyen erejük, méltóságuk és szellemi és erkölcsi hátországuk ahhoz, hogy elismerjék tévedésüket. Kívánom, hogy megértsék: nem tragédia az, ha egy politikus kiáll, és azt mondja: „Kérem kedves népem, én egy nagy marhaságot mondtam tegnapelőtt, elnézést kérek érte!”

Kívánom, hogy a hazudozás mellőztessék.

Kívánok mindenkinek, akinek még nincs, új asszonyt az újrakezdéshez, meleg, természetes, melegszerű s melegszívű társat, aki a jövőnk asszonya lehet, s aki mosolyogva kezdi újra a rántást, ha odakozmált a fokhagyma.

Kívánok bort (én fröccsnek iszom majd – ha megengedik), búzát, békességet!

Kívánok konvertibilis forintot, szovjet olajat, velünk levő Európát!

Kívánok istent (de szabadon választhatót), hazát, családot.

Kívánom, hogy ha megindul a Nagy Szoborcsere, akkor a győztesek szemét is zavarja Francia Kis Mihály példás gondossággal ápolt síremléke – a 301-es parcellában.

Kívánom, hogy évek múltán is csak röhögjenek rajtam, amiatt a vaskályha miatt,

amit a jövő héten veszek majd.

Kívánom, hogy ne kívánják a múltat eltörölni, mert az nem alkalmas erre.

Kívánom, hogy ne figyelmeztessenek jóakaróim barátilag arra, hölgy a tetején aranyló, barnás, ropogós, ám belül a tejföltől, joghurttól, egy kis friss paradicsomtól, paprikától, lecsókolbásztól, pár parika parasztkolbásztól, amit az íze miatt nincsen szíve az embernek kispórolni, no meg attól a szép darab húsos császárhústól, ami mégiscsak beleágyazódik az egésznek a közepébe, egyszóval mindentől bévül tocsogós, zaftos, lédús rakottkrumpliról írjak mindenekelőtt – és ne zsidózzak.

Kívánom, hogy ne kelljen „zsidóznom”, se „cigányoznom”, kívánom, hogy honfitársaim hagyjanak magyarnak lennem, ha egyszer az vagyok.

Kívánom, hogy kimondottan gondot okozzon itt szocialistának lenni.

Kívánom a győzőknek, hogy sokat forgassák, olvassák, mormolják, sőt tanulják meg kívülről annak a költőnek a verseit, akinek utolsó versének címét eloroztam, akinek mindenre, ami itt ma történik, van legalább egy sora, és aki nem fog kapni Kossuth-díjat soha.

Kívánok a győzőknek szabadságot, demokráciát, jólétet, függetlenséget.

Kívánom, hogy hagyjanak élni, mert én azt szeretek az életben a legjobban!

VIZIT

Gondoltam, megnézem őket.

Fölvettem tehát a londoni tőzsdealkusztól örökölt, ott már kopottnak, itt viszont páratlanul elegánsnak minősülő öltönyömet, szép fehér ingemet, villogó fekete cipőmet és elvillamosoztam munkahelyemre, ahol kaptam kártyát.

Csíkos zakóm belső zsebében a szép, fényes, pecsétetes, nejlonba csomagolt kártyámmal indultam az ország háza felé. Igyekeztem, mert nem szerettem volna elkésni.

Aki egyszer is életében igyekezett már kártyával a zsebben valahová, az tudja: jó érzés így kártyásán igyekezni, pláne ilyen elegánsan – hajamat is nemrég nyírták –, így kártyásán érzi az ember, hogy ő mégiscsak valaki, az a gyanúm, mintha kissé másként is jártam volna, kimértebben, nyugodtabban, méltóságteljesebben lépdeltem a Kossuth téren át a VI-os kapu felé, mintha kártyátlanul tettem volna ugyanezt.

A kapuban álló géppisztolyos kormányórtól sem ijedtem meg igazán, pedig amúgy sem a kapukat, sem a kormányokat, sem az öröket, sem a fegyvereket nem különösebben kedvelem, ám most egykedvűen mutattam föl fényes kártyámat és már lépdeltem volna befelé, ha rám nem szól a fegyveres úr:

- Sajtóigazolvány?
- Hát itt van – mutattam a kártyámra.
- Ez belépő. Ez csak sajtóigazolvánnyal együtt érvényes.
- No, az nekem nincsen.
- Személyi is jó lesz ...

Előkapartam farzsebemből egy négyrét hajtott, gyűrött, szürkészöld papirost.

- Mi ez? – húlt el a hadfi.
- Ideiglenes személyi igazolvány – magyaráztam. Az igazit sajnos elvesztettem.

– De hát ezen se fénykép, se munkahely... – esett kétségbe a fegyveres. – A belépőről nem tudni, hogy a maga személyijéhez tartozik, a maga személyijéről pedig csak az nem bizonyos, hogy a magáé ...

Ekkor a zakóhoz, cipőhöz, frizurához fölvettem a lehető legbizalomgerjesztőbb ábrázatomat, és mindemellé emeltem a két dokumentet:

– Higgye el, drága, együvé tartozunk. Ez pedig tényleg én vagyok – böktem a mellemre.

Fölmentem pár lépcsőt és balra fordultam a RUHATÁR feliratú nyíl irányába. A sarkon újabb RUHATÁR feliratú nyíl várt, engedelmesen végimentem a folyosón, a harmadik tábla útmutatását követve ekkor jobbra tértem, bandukoltam pár száz métert, az újabb táblánál újra csak jobbra fordultam, és így masíroztam táblától tábláig, jól bele is izzadva a kabátba, míg csak rá nem akadtam a ruhatárra és az ott szolgálatot teljesítő kedves, idős hölgyre, akinek átadtam a fölöslegessé vált ruhadarabot, és akitől elvettem a bilétát.

Kicsit furcsállottam, hogy a ruhatárban mindössze három ódivatú kabát csüng a fogasok erdején, de persze nem mutattam.

Irány az ülésterem!

Úgy véltem, ilyen zakóhoz, cipőhöz, kártyához méltatlan lenne mindenféle kérdezősködés, olyan nincsen, hogy egy rutinos újságíró ne találjon meg egy üléstermet egy parlamentben.

Mentem tehát a folyosón előre, jobbra és balra, mentem és mentem és mentem és mentem ...

Soha nem hittem volna, hogy egyetlen épületbe bele lehet zsúfolni ennyi folyosót. No, meg lépcsőt. Szeretem a lépcsőket, mert ha tűz van, lehet hol lefutni. Ám mivel nem volt tűz, a XIV. sorszámot viselő grádicson fölfelé vettem utamat.

Mivel a következő szinten megejtett rövid húszperces sétám sem vezetett eredményre, kapaszkodtam fölfelé még egy emeletnyit.

– Ez az! – lélegeztem föl, mikor megpillantottam a se vége, se hossza piros szőnyegeket, a csillogó sárgaréz lámpákat, a faragott falburkolatot, a freskókat, díszeket, a Dunára néző színes üveglakokat.

– Itt lesz az ülésterem.

Utam elején egy jó állapotban levő Blüthner-zongorára lettem figyelmes.

Rövidesen egy újabb Blüthnerre bukkantam, majd kisvártatva egy harmadikra.

Egy pillanat alatt átláttam a helyzetet: kerengek az ülésterem körül.

De miért van becsukva minden ajtó, miért nem találkozom senkivel, miért van ez az ijesztő csönd, miért nincs sehol egy nemzetietlen sajtóember, egy magabiztos fideszes, egy szomorkás szocialista... a végén már egy kiscigánnyal is beértem volna.

Nagyon el voltam anyátlanodva – de persze nem mutattam.

Leültem egy pamlagra, és gondolkodtam.

Negyedóra múlva felálltam, óvatosan lenyomtam a kilincset, beléptem az ülésterembe, kicsit előremerészkedtem, és leültem az egyik képviselői székre.

Benn voltam az Ország Házában.

Néma csöndben, egyedül.

Ültem, nézelődtem, és bizony lenyűgöztek a hatalmas terem méretei, az ünnepélyes csillogás, a tisztaság, a rend, az a komoly, tiszteletet parancsoló méltóság, amely szinte sugárzott a kilencvenéves falakból.

Ez hát a Magyar Parlament...

Aztán, ahogy ott ültem, a meghiúsultságot mindinkább valami furcsa érzés váltotta föl bennem, valami csalódottságféle, valami idegenség, valami otthontalanság ...

Föl is kerekedtem hát, azzal, hogy ha törik, ha szakad, megkeresem a büfét.

Nem akarok senkit terhelni parlamenti anabázisom részletes leírásával – legyen elég annyi, hogy a büfét megtaláltam.

De amíg fejemet leplezetten ingatva böngésztem az árcédulákat (80 egy sör, 54 két deci bor), még mindig azon értetlenkedtem magamban, hogy hogyan lehetett ezt az alapvető intézményt ilyen irdatlanul messzire telepíteni az ülésteremtől.

A büfében egyébként már mutatkoztak az életnek némi jelei: ellenzéki hörpintés, kormánypárti rágcsa, kamerás, fotóapparátos kollégák is mind gyakrabban vetődtek utamba – persze, gondoltam, hamarosan kezdődik az ülés. No, de amíg ezek odaérnek ...

Mentem tovább ...

Egy újabb föliraton akadt meg a szemem: PRESS ROOM. Benyitottam.

Bent egy kedves hölgy emelte rám kérdőn tekintetét.

Mivel nem jutott semmi más eszembe, megkérdeztem nyeglén, hogy mikor kezdődik az ülés.

– Milyen ülés? – nyílt kerekre a csinos hölgy szép szeme.

– Hát a parlamenti. A parlamenti ülés.

– ... Másfél órája megy – mondta a hölgy, miután szóhoz jutott, és rámutatott egy nagy televíziós készülékre, melynek képernyőjéről egy kopaszodó úr Bibliával a kezében átkozta a liberálisokat, a bolsevikokat és a többi taxisokat.

– Ez nem felvétel?

– Ez nem felvétel. Egyébként... Mit tetszik itt keresni?

– De hát én az imént jártam az ülésteremben, és ott egy lélek nem volt.

– Merre járt maga?

– Hát arra – mutattam a szélrózsa minden irányába.

– Nyilván a felsőházban ... Mit tetszik itt keresni?

– Újságíró vagyok – válaszoltam kicsit sértődötten.

– Melyik laptól?

Miután megmondtam, a hölgy megértően bólintott, karon fogott, és elindult velem a körfolyosón. Útközben találkoztam végre egy kollégával, elköszöntem tehát kedves parlamenti hostessemtől, és az ülésterem felé tovább már a kollégával mentem, aki melleslegesen bemutatott egy képviselőnek is.

Végre szemtől szembe állhattam egy eleven magyar parlamenti képviselővel!

A kopaszodó úriember nagyon földerült nevem hallatán:

– Iván? Ha-ha-ha? Iván! Ilyen még van? Ha-ha-ha-ha!

Na, gondoltam, most már tényleg jófelé járok. Ez már hamisítatlan kormánypárti humor volt. Kár, hogy a vezetéknevemet nem értette az úr ...

Aztán a fiatal kolléga föllibbentett egy nehéz, bordó bársonyfűggönyt, előretessékelt, s én máris ott voltam benn, benn az ülésteremben, nem abban a szépben, méltóságteljesben, tekintélyt parancsolóban, nem abban a szinte európaiban, hanem az igaziban, a magyarban, az enyémben, ahol a már-már feledni vélt múltból fölbukó kacagányos figurák szeme villog, ahol gyűlölködve, sziszegve, vicsorogva citálják a Szentírás sorait, ahol a költői tehetség hiányát mániákus közszereplésbe szokás fojtani, itt volt hát az én kedves, magyar, szabadon választott parlamentem, a folyosón magányosan merengő szocialistáival, a padsorok között mosolyogva sétafikáló ifjúdemokratáival, némán, a „No, ezt azért még mi sem gondoltuk volna”-képet vágó eszdéeszeivel, a gombnyomogatóival, az emlékműbolondjaival, géppisztolykufárjaival, itt volt végre a magyar parlament a maga bármihez-nyúl-bajt-csináló, kisebbségi komplexusát, sértődöttségét és félelmét a „majd mi megmutatjuk, hogy nem lehet velünk lacafacázni!”-gesztusával leplező kormányával, álltam a sajtópáholyban a falnak támaszkodva az én parlamentemben és néztem az őrjöngést, és nem hibáztattam senkit, hisz ez mégiscsak az én parlamentem, én választottam szabadon, egy kicsit tévedtem, az igaz, mit csináljak, becsaptak, mit csináljak, nem ezt ígérték, de nem baj, legközelebb majd jobban vigyázok, gondoltam magamban, mikor csöndesen kivonultam a páholyból, mert kezdődött a szavazgatás, kinn egy pillanatra megtorpantam a büfé előtt, volt még egy százasom, de hamar beláttam, hogy azt el tudom költeni jobb helyen is.

De hol lehet a kabátom?

Egy újságíró azonban találja föl magát: leballagtam a fölépcsőn a VI-os kapuban ácsorgó kormányörhöz, sarkon fordultam, és úgy mentem tovább az irányító táblák útmutatását követve, mintha jöttem volna.

Hiába no: menni is tudni kell.

SZOPORNYICA

Bezörgettem, jó erősen, de óvatosan, mert a kutya nagyon hamis, már vágódott is neki a vaskapunak, akár az ágyúgolyó, vicsorgott, hörgött, ugatni nem bírta, mert a vak harag, a tárgyaltalan, céltalan gyűlölet a torkába forrasztotta-fagyasztotta a hangot, csak ugrált, fejjel a vaskapunak, őrjöngve, hörögve, szinte némán.

A gazda az udvar végében bajmólódott a kecskével, amint meglátott, intett, hogy pillanat, a kezében levő jó nagy, karvastagságú husáanggal rendet vert a jószág között, és kimért, magabiztos léptekkel jött elém.

– Tücsök! – mordult a veszett kutyára, s az állat farkát hasa alá húzva, fülét tarkójára csapva rohant el az ólak mögé.

Kemény kézszorítással, barátságos mosollyal, pincehideg borral fogadott a gazda.

Az udvaron ültünk le a padra.

– Akkor? – kérdeztem. – Elvisz magával parkolni?

– Ja – mondta a gazda, és izmos, egészséges teste csillogott az augusztusi nap fényében.

A „parkolásnak” már híre volt a környéken. A falu férfijai pontos beosztás szerint – a párt szervezte az akciót – másfél hónapja jártak be a városba „parkolni”. Nem volt ott dolga senkinek, csak ez: a parkolás. Beállt az ember a parkolóba, föl váltotta társát és kész. De aki ebből a faluból jött parkolni, az nem fizetett soha. Jött a parkolóőr, de aki innen jött, csak állt a kocsi mellett némán, nézte a parkolóórt, és nem fizetett. Ebből a faluból ennek a parkolóórnek nem fizetett senki. Legalábbis pénzzel nem.

Ültünk a padon és hallgattunk.

Három korcs kutya kergett köröttünk: az egyik alázatosan nyalta-falta kezemet, a másik – a közben előmerészkedett Tücsök – úgy másfél méterre állt tőlem, hideg szemével nézett és alig hallhatóan morgott. Ha közelebb lépett, a gazda épp csak megrezentette a husángot, és a kutya rögtön visszahátrált, de ezt a másfél méteres távolságot mindvégig tartotta, ott állt, le nem vette rólam a szemét, fixírozott és morgott.

A harmadik, kicsiny, fehér kutya az udvar porában hevert és ütemesen rángatózott. Néha megpróbált föltápáskodni, de egy-két lépés után eldőlt, és csak feküdt tovább a porban és rángott, akár a gép.

– Szopornyica – mondta a gazda, és botjának végével a kis kutya alá nyúlt. Az állat vinnyogva röpiült öt méterrel odébb.

– Szopornyica? – mondtam. – Azzal nincsen mit csinálni. Ki kell hívni az állatorvost, hogy oltsa be ...

– Ja – mondta a gazda.

Némán ittunk, néztük a hatalmas kertet, a fóliát, a kétszintes házat, amelyből a gazda csak a konyhát használta, a fönti három szobát kiadja néhanap, a lenti kettőt pedig épp mostanság építi át csirkekeltetőnek. A gazda egyedül él, az asszony meghalt, a nagyobbik fiú, mióta elvégezte az egyetemet, családotul Amerikába szegődött, a kisebbik pedig Pesten él, és nem jár haza soha.

– Mehetünk – szólalt meg a gazda. – Ötre vagyok beosztva.

Beszálltunk a Trabantba, a gazda a botot a hátsó ablakhoz dobta be, húsz perc múlva a városban voltunk. Az áruház melletti parkolóban kiszálltunk. A szomszéd Jóskát váltottuk. Nekitámaszkodtunk a kocsinak. Álltunk. Öreg, pápaszemes, kék köpenyes parkolóőr közeledett. Tőlünk három méterre, amikor rossz szemével ráismert a gazdára, megtorpant, majd lassan sarkon fordult.

A gazda némán meredt a közeli templomtoronyra.

Még álltunk egy keveset, majd bementünk a központba és ittunk egy fröccsöt. Visszamentünk a parkolóba, és tovább támasztottuk a kocsit.

Ötkor egy piros Wartburg gördült be mellénk.

– Itt a váltás – mondtam.

– Ja – bólintott a gazda. Beszálltunk a Trabantba és hazamentünk.

Egy hétre rá jártam újra arra, bezörgettem. Tücsök örjögve vágódott a vasnak, jött a gazda, beengedett, leültetett, kínált borral.

– Na – kérdeztem. – Megyünk parkolni?

– Nem. Nem kell már. Ott esett össze a parkolóban. Keveset bírta. Csak két hónapig jártunk parkolni neki... Pedig milyen erős legény volt... '60-ban, amikor egy szál pisztollyal megcsinálta nekünk a téeszt...

Hallgattunk egy darabot, majd még egyet kérdeztem:

– Hát a kiskutya? Kijött az orvos?

– Ja – mondta a gazda, és hatalmas markában kicsit meglegett a husáng.

SÓHAJ

Harangzúgás, gyászmise, emlékmű, tanulmány, hatalmas ovációt kiváltó parlamenti felszólalás méltatja manapság a z. magyar hadsereg majd' ötven év előtti hősies helytállását a Don folyó kanyarulatánál. Olvashattam, hogy „a 2. magyar hadsereg azon katonái és tisztjei, akik kitartottak a kétségbeejtően nehéz helyzetben ... hősök voltak”.

Nem érdemes itt most vitázni, okoskodni, ellenszegülni. Most ez van, és egy darabig ez lesz.

De azért szabadjon legalább egyet sóhajtani halkán.

Mert – bár nagyon sok jó dolog történik itt most – ez még nem a higgadt, tisztázó szavak kora.

Bénító, hódító harangzúgásban nem nagyon érdemes szólni. Nem érdemes például belemenni abba, hogy ezek szerint az a magyar katona, aki nem állt hősiesen ellent a magyar határoktól sok ezer kilométerre keletre, idegen országban, idegen földön, hanem például valami naiv antifasiszta illúziótól indítva megkísérelte az átállást az ellenséghez, az a katona a most megszilárdulni induló értékrend szerint hazaárulónak minősül.

Mint ahogy azt is teljesen fölösleges megemlíteni, hogy lett-légyenek a bolsevikok bármilyen szörnyszülöttek is, az a hadsereg, amely a legutóbbi világháborúban Hitler oldalán harcolt hősiesen a bolsevizmus ellen, az mellesleg a Nyugat ellen is, a polgári demokrácia eszméje és valósága ellen is, Európa ellen is és az emberiség ellen is hősiesen harcolt.

Úgyis elnyomja most a harangszó a szót.

De sóhajtani azért még lehet.

De belemenni abba, hogy ennek a hadseregnek a sorsa szomorú ugyan, de nem

tragikus, tragikus a besorozott, meggyötört, megsebesült, fogságba esett és elpusztult magyar kismember katonák sorsa, mint ahogy érvényes ez a német, a szovjet, a kanadai vagy litván harcosokra is – ebbe belemenni most nem érdemes.

Vagy gondolkodni arról, hogy ezerszer pirosabb a magyar szívnek a kiontott magyar vér... Majd egyszer, talán ezen is el lehet mélni... csöndben, higgadtan, bölcsen.

Akkor talán elmondom, hogy – lehet – nekem ezerszer fáj például dédnagyném fiának, Horváth Jánosnak a kiontott vére.

Elmondom majd, hogy Horváth János – bár hivatalnokként kereste kenyerét – lelke mélyén bölcsész volt, öt nyelven beszélt, a francia kultúra megszállottja, középkori francia költők szenvedélyes magyarra fordítója, hatalmas, bivalyerős ember, tizenvalahány dioptriás szemüveggel, ugyanis hároméves volt, amikor anyja, Borcsa néni ott felejtette a kvarclámpa előtt, mindig hunyorgott szegény, ezért sokan azt gondolták róla, hogy idióta kissé, pedig nagyon okos ember volt, és volt egy ember – unokatestvére –, aki mostanság mesélt nekem róla – aki nagyon szerette őt.

Márpedig akit csak egyvalaki is szeret, azért az emberért már kár.

Kár tehát, hogy Horváth János 1943-ban Ukrajnában rálépett egy aknára.

Sóhajtok most érte, és elmondom majd, hogy ezerszeresen fáj az ő vére nemcsak azért, mert – bármely felekezethez tartoztak is nagyszülei – magyar vér volt az övé, hanem azért is, mert magyar kéz által ontatott ki.

Horváth Jánost a 2. magyar hadsereg katonái hajtották ki az aknamezőre. Mezítláb, mert a magyar vigyáz a cipőjére.

Sóhajtok hát egyet mostan.

Most azt sem érdemes megjegyezni, hogy például a magyar kultúrának soha akkora vesztesége nem volt, mint a legutóbbi világháború idején. És hogy ez a vérvesztés ezerszeresen fájdalmas, mert nem volt szükségszerű és nem írható egyetlen nagyhatalom számlájára sem.

Szerb Antalt és Gelléri Andor Endrét, Halász Gábort és Bálint Györgyöt, Sárközi Györgyöt és Radnótit nem a bolsevikok és nem is a német fasiszták ölték meg.

De most a szót elnyomja a harangok zúgása.

De legalább muszáj sóhajtani egyet azért az ötvenezer és azért a hatszázezer magyar emberért, akit magyar katonák és csendőrök pusztítottak el vagy kergettek vagy szállítottak a biztos halálba.

Szép Ernő jut eszembe, a gyermeki tisztaságú magyar költő, akit hatvanévesen hajtottak ki sáncot ásni, és akit csak azért nem pusztított el a most, 1991-ben lassan hivatalos példaképpé magasztosuló egykori magyar államgépezet, mert nem jutott rá idő.

Ő írja *Emberszag* című regényében:

„Most is, mint a régi háborúban, elképedek néha, hogy merik ezt csinálni, amit csinálnak, hogy merik, mikor itt vagyok a világon? Hiszen látok, hallok mindent. Hogy nem döbbsenek meg, hogyhogy ki sem sül szégyenükben a szemük, hogyhogy nem hagyták azonnal abba?”

Ha érdemes lenne szólni most, megkérdezném Szép Ernővel: Uraim, hogy merik ezt csinálni?

De csak sóhajtok egyet.

Sóhajtok egyet mindenkiért.

Azokért is, akikért most a harangok zúgnak, de azokért is, akiket azok mészároltak le, akikért most a harangok zúgnak.

Nem hiszem, hogy e sóhajt bárki is meghallaná ebben a nagy ricsajban, de talán odafönn huszonnyolc éves dédnagybátyám egy kicsit megőrül majd neki, miközben éppen nekikészülődik egy jó kis römpartihoz Muray alezredessel...

LACIK ÉS LAJOSOK, AVAGY KOCSONYA AZÉRT MINDIG LESZ

Úgy kezdődött, hogy egy kicsit meguntam a kocsonyát. Pontosabban úgy, hogy meg kellett venni a lakást. De erről majd még írok. Egyszóval húgom, aki nálunk az anyagi kondíciókért felelős, mostanság minden hónapban egy héten át kocsonyával oldja meg a népes család ételmezését. Ezt egyáltalán nem panaszkodásból mondom, egyrészt, mert szeretem a kocsonyát, másrészt, mert Anna igen jó kocsonyát készít, a mostani különösen jól sikerült, még azt is elárulhatom, hogy ebben a kocsonyában nemcsak köröm, fej, fül meg ilyesmi volt, hanem a falatozó minden tányérban pár harapás szintiszta húsrá is lelhetett, szóval igazán nem panaszkodom, csak éppen a negyedik napon arra lettem figyelmes, hogy hiába ettem jóízűen a kocsonyát, egyszerre két tányérral is, valahogy mégis éhes maradtam utána, valahogy mindig kívántam még valamit.

Mit volt mit tennem, bementem munkahelyemre és megérdeklődtem, nem tudnának-e véletlenül delegálni valami sajtófogadásra.

Így vetődtem el egyik nap hajnali kilenckor a Gellért Szállóba.

Szeretem a Gellértet. Nem történelmi, hanem pusztán családi okokból, egyrészt mert itt volt Lonci néni felíró, másrészt mert a Gellért ugyebár fürdő is, a budai fürdőkhöz pedig mély érzelmi szálak kötnek – hogy mást ne mondjak, egyiküknek egy anyát is köszönhetek.

Békésen, meleg szívvel és éhesen léptem be tehát a félemeleten levő Gobelin-terembe.

Mivel előzőleg úgy értesültem, hogy valami sörügyi tájékoztató várható, így talán megérthető a nem csekély csalódottság, ami akkor kerített hatalmába, mikor konstatáltam, hogy bizony hiányzik a teremből, a helyiségből az ilyen szertartások elmaradhatatlan kellékeként megismert és – mi tagadás – megkedvelt sör csapoló toszoga.

Később megértettem e fájdalmas fogyatékoság okát: a sajtótájékoztatót tartó ausztrál-magyar üzletember nem tudott megvenni egy sörgyárat. Na ja, akinek nincsen sörgyára, az hogyan is tudna sörrel szolgálni.

Sebaj, gondoltam, elvégre egy magyaros villásreggelire szólt az invitáció, csak-csak hozzájutok valami folyadékhoz, amely az ilyen ködös, havas, magyar reggeleken átmelegítheti a kihűlt szervezetet.

Európai módon leplezett érdeklődéssel fordultam tehát a zörgő zsúrkocsikkal közeledő hölgyek irányába, ám elkeseredetten, elszontyolodva kellett elhárítanom az udvarias kínálást: nekem a dzsúztól savam lesz, a kávé – tisztesség ne essék szólván, de – meghajt, teát ihattam volna, de minék.

Én azonban már régóta úgy élek, hogy örülök mindennek, aminek örülni lehet: a büféasztalok felé kezdtem tehát orientálódni.

Az első asztalon azonban csak papírokra leltem. Gondoltam, azért amit el lehet vinni, azt elviszek, s már markoltam is egy paksamétát, amikor egy úr rámmordult: „Ne nyúlkálj, majd kapsz!”

Első látásra rájöttem, hogy ő az ausztrál-magyar. Mivel engem és mindenkit tegezett, tehát: Laci. (Később, mikor Laci, az egyik kolléga a Laci ellen éppen lázadó – föllázított? – ám később mégiscsak az ő alkalmazottaivá válható sörgyári középvezetők esetleges sorsára vonatkozó alaposan fölépített kérdését felfogta, Laci így kiáltott föl: „Ja! Hogy ki-e rúgom őket? Hát mondjad így, apukám!”)

A papirosokat tehát hagytam, és a másik sarokban levő asztalhoz léptem. Több csalódás nem ért aznap.

Mindenekelőtt a petróleumégővel alámelegített rézládából szedtem magamnak: semmi sem tesz jobbat a reggeli gyomornak, mint éhomra egy meleg kanál.

Vettem, szedtem, kanalaztam a hidegtálakból, salátákból, húsokból is, majd fogtunk magunknak tányérommal egy jó kis helyet az U-alakú asztal egyik szegletében.

Rövid spekuláció után azonban fölmértem, hogy az előadás alatt nemigen lesz mód mászkálásra, ezért föltápászkodtam és – olyan képpel, mintha még soha nem jártam volna arra – újra megközelítettem a büféasztalt.

Ezt a másik tényért elhelyeztem aztán a magamé mellett mintha csak várnék valakit, aki megkért, hogy addig is, míg megjön, szedjek neki.

Kezdődhetett a sajtófogadás.

Az egy pillanatig sem merült föl bennem, hogy Lacira figyeljek: egyrészt: mert mint már említettem, nem azért jöttem, másrészt, mert a laptól jöttek e célból többen is, harmadrészt azért, mert nem értek semmihez abból, amiről itt várhatóan szó esik majd, negyedrészt pedig nem tudom, fogalmam sincs, mi az az opció, mi az, hogy ügynökség, mi az, hogy bankgarancia, őszintén megmondom, hogy én magyar bankban is csak egyszer jártam még életemben, amikor Anna húgom elküldött, hogy kérdezzek meg valamit a Sallai utcai OTP-ben, és ott azt mondták, hogy álljak be a sorba (nem volt nagy, talán ha háromszáz méteres), mondtam, hogy csak információt szeretnék kérni, mire a bankosok mondták, hogy ahhoz is be kell állni a sorba, azóta, ha meghallom, hogy bank, bennem egy olyan intézmény képe ködök föl, ahol tizenkét órát kell sorban állni azért, hogy közöljék az emberrel: „Nem.”

Tehát a rántottával kezdtem, mert hidegen az már nem az igazi, bizony mondom, hogy jó volt, könnyű, szinte habszerű, külsőre is gusztusos, zsírnak nyomára sem leltem, érezhetően tejjel könnyítettek a tojáson, de mégis az egész egy szép, élénksárga, szerves, ízletes egységet alkotott, kár, hogy paprikát nem találtam a közelben, mert azzal még inkább kiemelhettem volna ezt a szép sárgaságot, mindegy, kentem rá vékonyan egy kis mustárt, haraptam hozzá egy falatnyi uborkát is, mikor megütötte fülemet a szó: „privatizáció”.

A fenébe!, gondoltam. Még csak ez hiányzott. Még elrontják nekem ezt a nehezen

megharcolt villásreggelit!

Én ezt a szót annyit, de annyit hallottam azóta büszke pártlappá lett régi munkahelyemen, és olyan, de olyan rossz szájízem támad, ha ezt a szót meghallom, hogy gyors elhatározással megragadtam a teához mellékelt kiskanalat, és magamba tömtem egy adag mustárt, csak úgy, minden nélkül, afféle szájöblítés gyanánt.

Kicsit vívódtam ekkor, mivel folytassam: a papírvékony, ropogós sültszalonnával vagy a kolbászkákkal. A kolbászkák mellett döntöttem. Megvallom őszintén, ilyen finom kolbászkákat még nem ettem eddig. Égészen vékonyak voltak, sötét színűek, majdhogynem színhús volt az egész, szinte szétomlott a szájbán, az az érzésem – de nem akarom blamálni a lapot –, hogy a pártállam idején egy ifjúsági szervezet nevét viselhette ez a kolbász, de most már nyilván egy másik ifjúsági szervezet nevét viseli, mindegy, jó volt, nagyon jó, igyekeztem is lassan enni, tördelgettem mellé egy-egy falás rozskenyeret, és már az utolsó kolbászkát emeltem számhoz, amikor a következő mondat zavart meg a koncentrációban: „És ekkor a MOSZ-os vagy kicsoda, az a szak-szervezetis, az a kisvárosi szarkeverő visszafordult az ajtóból, itt, itt fönn az ügynökségen és azt mondja a főügynöknek: »Na, Lajos bátyám! Kirúgjuk azt a Balkayt?«”

Lajos bátyám!? Hát én még eszem! Lajos bátyám?!

Ó istenem, hát az én kiebrudalásom is egy Lajos bátyámmal kezdődött! Kollégám ugyanis, akinek – annyi mindent ettem már azóta – elfelejtettem a nevét, félrehívott, körülbelül akkortájt, amikor a fegyverbarátság jegyében mindenféle puskákkal megrakott kamionok hagyták el déli határunkat, és azt mondta: „Beszéltem Lajos bátyámmal, aki azt mondta, hogy kell nekik a lap ...”

Azóta úgy vagyok vele, ha csak meghallom, hogy „Lajos bátyám”, én már tudom, hogy valaki ki lesz rúgva vagy valaki nem vehet sörgyárat, esetleg más kellemetlenség várható.

No, Lacikám, néked lóttek, gondoltam, amikor óvatosan, nehogy idejekorán jól lakjak, megpróbálkoztam a sült szalonnával. Indokolatlan volt az aggodalmam: ebből a szalonnából imponáló gondossággal kisütötték a zsírt, szinte kenyér nélkül lehetett fogyasztani, késsel-villával, minden falatra egy csöpp mustárt téve, majd a töltött dagadónak gyürköztem neki, elsőrangú volt ez is, nem sajnálták a töltelékéből a petrezselyemzöldjét, attól lett ilyen friss, harsány, tavaszízű.

A hús után viszont újra csak megzavart egy kicsit ez a Laci, mert azt mondta, hogy különféle állami hivatalnokok vagy bankosok vagy nem tudom milyen pártemberek egészen egyszerűen a szemébe hazudtak önéki.

Jaj, Lacikám, Lacikám, csóváltam meg fejemet, miközben magam elé vettem szomszédom tányérját, hát hova hazudjanak? Nekem is például a szemembe hazudott az én „bátyám”, amikor azt kívánta tőle a párt. Ez van. Mit csináljunk. Ilyenek. Legfőljbbe most nem lesz sörgyárunk, Lacikám ...

Vizont a salátából sehogyan sem tudtam pontosan azonosítani a komponenseket: hús volt benne biztosan, mi tagadás, én apróra vagdalt parizerre gyanakodtam, de még volt a szószban valami fehér, apróra vagdalt valami, amiről sehogyan sem tudtam megállapítani, mi lehet. Affenébe! Nem szeretem a talányos dolgokat.

Talán még jól is jött, hogy elterelte figyelmemet egy, még eddig általam, soha nem hallott kifejezés: „sörpadás”.

Azt mondta a Laci, hogy az általa megvásárolni vágyott gyárban 170 ezer hektoliter az évi sörpadás. Ennyi sör tűnik el sehova. Meg 13 millió üveg törik. Meg 46 milliónyi forintnyi rekesz. És véletlenül éppen ennyi sör fér el éppen ennyi üvegben és éppen ennyi üveget lehet elhelyezni éppen ennyi rekeszben.

No, de Lacikám! Hát ezért nem hagysz enni? Hát nálatok Ausztráliában mit lopnak egy sörgyárban? Cementet?

És mit gondolsz, ha temiattad én nem tudnám meglopni a heti betevő sörömet, én talán nem haragudnék rád, és nem alakítanék azon nyomban demokratikus szakszervezeteket, különösen ha még Pestről is jönnének ilyen-olyan bátyámék, akik nagyon szeretik a demokratikus szakszervezeteket?

Nézzük inkább ezt a füstölt marhanyelvet. Az az igazság, hogy a sajtótájékoztató ezen fázisában egyre inkább kezdtem vágyódni egy egyszerű vajas kenyérré, felvágottal, sajttal, uborkával, amit csak úgy két marokra fogva ennék meg, valahogy kezdett elegendő lenni ebből a kés-villaságból.

De hát mégiscsak egy lapember vagyok, úgyhogy késsel szeltem ketté éppen nyelvemet, amikor azt mondta Laci, hogy ő úgy tapasztalja, hogy ez a kormányzat elriasztja a külföldi tőkét.

Ha nem lett volna teli a szám, itt bizony ellenvéleménnyel éltem volna: ez ugyanis nem igaz. Ez a kormányzat igenis szereti a tőkét. Annyira azért még nem szélsőjobboldali. Szereti a tőkét, csak nem mindegyiket. Ez a kormányzat csak azt a német tőkét szereti, amelyikkel már együtt vacsoráit. Lennél német, mentél volna vacsorálni, most lehetne sörgyárad.

Már a szilvakompótnál tartottam – nem csekély gondot okozott, hogy miként szabaduljak meg a fölös, szájamban fölhalmozódott magoktól –, mikor Laci valami olyasfélét konklúziót fogalmazott meg, hogy meglátása szerint itt az állami vezetők és az állami hivatalok szinte már szándékosan ártnak a nemzeti érdekeknek.

Hát persze, hogy árt. Ez a kormány nem szereti a magyarokat. Árt nekik. Árt az itthon élőknek és – kitüntetett odafigyeléssel megkülönböztetett alaposággal árt a határon kívülieknek. Mit csináljunk? Ez egy ilyen kormány. Ez van. Túl fogjuk élni. Ki fogjuk bírni. Annyi mindent kibírtunk már, olyan hihetetlenül erős, szívós, edzett ez a nemzet, olyan bámulatos életerővel bír, oly sok szenvedésen ment már keresztül, és mégis itt van, itt él, és nyitja az egyik játéktermet a másik után, hidd el Lacikám, ez a nép még ezt a kormányt is túl fogja élni. És talán egyszer még neked is lehet sörgyárad. Ha másutt nem, hát Szlovákiában. Miniszterelnökünk ott is illetékes, ha már úgyis írsz neki... gondoltam, miközben sajtót kezdtem majszolni almával, ahogy olvastam az európai kosztolásokról szóló szakirodalomban, és egyre nagyobb részvétellel néztem Lacit, akinek gyönyörű szállodája van a lepkeopera tőszomszédságában és gyára, meg mindene van néki, és mégis annyira, de annyira elkeseredettnek látszott ez a szegény Laci, hogy miközben kissé madárláttán – hosszú az út a Gellértől hazáig – hazavittem a tőle kapott whiskyt, s szűk családi körben elfogyasztottam, és ledőltem egy kicsit – mert ahogy egy kedves olvasóm írta: sóhajtozós, ókori, degenerált típus vagyok –, bizony sóhajtottam egyfolytában és spekuláltam, egyre csak spekuláltam, hogy hogyan is tudhatnék segíteni szegény Lacin, amikor nekem nincsen se sörgyáram, se opcióm, se bankgaranciám, és már kissé félálomban arra gondoltam, hogy azért majd üzenek neki: ha már végképp nem sikerülne neki semmi: se sörgyár, se Magyarország, akkor még mielőtt visszaröpül Ausztráliába, jöjjön el hozzánk nyugodtan: ha más nem is, de egy tányér Anna-féle, ízes, nem túlságosan, de éppen kellően fokhagymás, körmös, de azért pár falatnyi combbal is enyhített, áttetsző, reszkető, bajai pirospaprikával meghintett kocsonya biztosan lesz ...

PALI BÁCSI ALIGÁJA

Nehéz ma pontosan megmondani, hogy kim is volt nekem Pali bácsi.

Idősebb volt nálam több, mint negyven évvel, soha nem dolgoztunk együtt, soha nem is beszélgettünk privátin, soha nem jártunk egymás otthonában, kapcsolatunk pár évig tartott csupán, akkor is ritkán találkoztunk, úgy két-három havonta.

Mivel neki, szegénynek, már úgyis mindegy, nekem meg különösen az, különben is szeretem pukkasztani az urakat, mondjuk azt az egyszerűség kedvéért, hogy Pali bácsi az elvtársam volt.

Egy alapszervezetben voltunk.

Pali bácsi nyugdíjasként járt vissza, nem akart átigazolni – ahogy ő mondogatta – az „elfekvőbe”, a területi alapszervezetbe, és akkor, a nyolcvanas évek derekán ezt már nagylelkűen lehetővé tette a központi vezetőség.

Nem tudom már pontosan, mikor történt, nekem is romlik az emlékezetem, mindenestre jó pár évvel ezelőtt, hogy Pali bácsi először vetette föl: hallotta, miszerint Balatonaligán vagy hol a fenében, van valami pártüdülo vagy mi a csoda, és ott a fejesek úgy élnek, mint a Hiltonban, és legyen szíves a párttitkár utánanézni.

A párttitkár utána is érdeklődött a kerületnél Aligának, és a következő taggyűlésen beszámolt arról, hogy Aligán valóban működik egy pártüdülo, de ott – mint ahogy őneki a kerületnél elmondták – egyáltalán nincsenek luxuskörülmények, olyan az egész, mint egy szokványos szakszervezeti üdülo, csakhogy addigra már Pali bácsi is lépett, és beszélt valakivel, aki ismert egy embert, aki nyaralt Aligán, és az illető elmondta, hogy nemcsak egy üdülo van ott, hanem kettő. Aliga 1. és Aliga 2., és az egyikben nyaralnak a fejesek, és a másikban a még nagyobb fejesek, és hogy a két Aliga szögesdróttal van elválasztva egymástól, és hogy micsoda dolog ez, és persze mindenki mondta Pali bácsinak, hogy hagyja már ezt az Aligát, de Pali bácsi nem hagyta, újabb és újabb információkat és történeteket gyűjtött be Aligával kapcsolatosan, egyszer azzal jött, hogy beszélt valakivel, aki az Aliga kettőn nyaralt, és elaludt a gumimatracon, és átcsúszott véletlenül a vízen az előkelőbb Aliga felségvizeire, és erre géppisztolyos rendőr motorcsónakosok ébresztették föl a magáról elfeledkezett elvtársat, és már nagyon unta mindenki Pali bácsit az Aligájával de hát senki sem akarja őt megbántani, hagytuk, hadd mondja ő csak a magáét, a titkár néha bele is írta a napirendbe, hogy „Paliga”, és valóban nem múlt el anélkül taggyűlés, hogy Pali bácsi ne szólalt volna föl, és ha fölszólt, akkor ne mesélte volna el, hogy állítólag mikor Tihanyból átjachtózott az egyik főelvtárs, akkor egész Aligáról beteretlék a vendégeket a partról a házakba, meg hogy tíz forint alatt van egy üveg sör, és hogy a jó édesanyjukat, és hogy ezért fog összeomlani a rendszer, csirkefogók, gazemberek, ki kell mindegyiket zárni, és szegény Pali bácsi teljesen belezavarodott ebbe az Aligába, nem érdekelte őt már sem a gazdaság, sem a külpolitika, sem az ideológia, csak az Aliga és az Aliga, le is utazott egyszer, el is kapták a rendőrök, Pali bácsi szegény a tagkönyvével csapdosta az URH-s kocsi tetejét, de Aligából mégsem láthatott semmit, talán bele is bolondult volna szegény Pali bácsi ebbe az Aligába, de, szerencsére, ezért

vagy más miatt, de a rendszer tényleg összeomlott, előbb megszűntek a munkahelyi pártszervezetek, aztán megszűnt az a párt is, és én nem találkoztam többet Pali bácsival.

Viszont jártam Aligán.

Aligát ebben az évben egy Nevada nevezetű kft. bérlti évi 60-80 millióért, mely nevét onnan nyerte el, hogy egyik főnöke az elmúlt éveket e szép sivatagi helyen töltötte el. Mikor hazatért, előbb megcsinálta a kaparós sorsjegyet, aztán most beszállt Aligába.

Mikor beléptem a sajtótájékoztató színhelyére, az étteremmé átalakított, a hetvenes évek szocreál stílusjegyeit magán viselő volt moziterembe, és megálltam a hidegtálakkal megrakott asztal mellett és kezembe fogtam egy poharat, legelőször is arra lettem figyelmes, hogy mellettem egy olasz bebújós cipős, fehér zoknis, bajuszos, vaskos aranyláncos, zöld-lila mintás inges úr így szól a mellette álló olasz bebújós cipős, fehér zoknis, vaskos aranyláncot viselő, lila-zöld mintás inges, bajuszos úrhoz: „És nincsen igazam BMW-ügyben? Beburkolok egy 318-asra...”

Aliga elkelt.

A sajtótájékoztató egyébként három percig tartott, elmondták, hogy mindenki egyen, igyon és írjon, amit akar, de ne lopja el a herendit, különben, bárki jöhet, negyven és száz márka között van egy éjszaka egy főre, forintban is lehet fizetni.

Aliga egy gyönyörű, part menti arborétum, két-három szállodával, vagy három tucat villával, tenispályákkal, uszodával, szabadtéri mozival, éttermekkel, kápolnából átalakított tanácsteremmel, boltokkal, stranddal, játékteremmel, klubokkal, jachtkikötővel és tömérdek jachttal.

Megvan még a két Aligát elválasztó kerítés is, a tövében álló, immár lakatlan bódében mindenféle elektromos műtűrök láthatók, valamennyi NDK-gyártmány – úgy látszik, az ilyen kerítésügekhez mégiscsak ők értettek a legjobban.

Az éjszakát egy körülbelül száz négyzetméteres villában töltöttem el, itt volt két tóra néző, tükrös, foteles, padlószőnyeges háló, teraszra, tópartra nyíló nappali, a békésszentandrásai HISZ által gyártott 22,65 m² nagyságú szőnyeg, két B. I. monogrammal ellátott faliszőttes, egyiknek hátoldalán 30 000, a másiknak a hátoldalán 40 000 fölirattal, színes Videoton televízió, nyolc csatornával, szekrényfal, nagy vázák, fikusz, Csontváry-repró, jégszekrény, benne két palack bor (rotwein: 250, weisswein: 250), egy palack sör (130), egy kóla (50) és egy ásványvíz (50), telefon két dugóval, asztal, hat-nyolc szék, dívány, heverő, fotel, továbbá tágas fürdőszoba átlósan beépített káddal, melynek partján négy-öt ember is elheverhet, és amelynek szélén elegáns fémlapon mindenféle hőfokszabályozók, csapok és a porszívózsínórhoz hasonlóan kihúzható zuhanyozókígyó van fölszerelve, de van külön zuhanyozó, külön mosdóhelyiség és külön – másik – vécé is, elég sok hangyával, sok-sok törülközővel, szappannal, az egész téliesített, víz, villany, minden.

Ilyen házból van még egy csomó, ilyesmi a Kádár-villa is, nyitva volt, meg lehetett tekinteni, kívülről meg is néztem, de be már nem mentem, nem volt kedvem, valahogy nem érdekelt, kibattyogtam a gyönyörű tiszafás, fűzfás, lucfenyős, tujás, borókás parkon át az első kocsmáig, ittam egy fröccsöt, visszamentem, hevertem pár órát a kádban, aludtam egy keveset mind a hat ágyon, reggel igénybe vettem a svédasztal nevezetű intézményt, visszautaztam Pestre, elővettem a telefonkönyvet, kikerestem Pali bácsi számát és tárcsáztam.

A felesége vette föl, ő mondta el, hogy Pali bácsi tavaly decemberben meghalt szegény. Elvitte a szíve.

A MŰKÖDŐ TŐKÉS

Szóltak, hogy készítsék egy interjút Láng úrral, aki meg akarja venni a Gundelt.

Megkaptam az „anyagot”, a Láng úrral kapcsolatos dokumentumok, cikkek, kivágások gyűjteményét, amelyből napokig gondosan, lelkiismeretesen tanulmányoztam a képeket.

A szép, színes fotók alapján megtudtam, hogy Láng úr a világ egyik legnevesebb gasztronómiai szakértője, aki Pesten végzett hegedűtanulmányokat Rados Dezsőnél és Waldbauer Imrénél, s ma az egyik legelőkelőbb New York-i étterem, a Café des Artistes tulajdonosa, ahová főleg Paul Newman, Joanne Woodward, Starker János, Itzhak Perlman, Edward Kennedy és szegény Leonard Bernstein járnak, jártak vacsorálni indiai madárfészek levest, fenyvesmadár pástétomot, besamelles spárgát, szarvasgombával töltött pizstrángot, pacsirtasültet, őzhússal töltött articsókát, medvetalp kocsonyát és marasquinós szamócafagylaltot.

Hát ezzel most mit csináljak?

És ékkor a Láng úr lakását megörökítő egyik képen, a hatalmas, galériás, kandallós, koncertdobogós, hangversenyzongorás hallban megakadt a szemem egy szép, szürke bőrfotelen, amelynek támlája rongyosra volt karistolva.

Macskája van!

Kigondoltam három okos kérdést, és a megbeszélte időpontra elvillamosoztam a Fórumhoz.

Az alacsony, mindig mosolygó, energikus úr szívélyesen fogadott.

Leültünk egymással szemben, ő elővett egy kis jegyzetfüzetet, én is elővettem egy kis jegyzetfüzetet, ekkor megszólalt a telefon, beszélt, visszaült, újra szólt a telefon, újra visszaült, és ez még megisméltődött párszor, mire föltehettem az első kérdést:

– Nincsen kedve kijönni a Garayra? Májat kell vennem a macskáknak.

– Mehetünk – állt föl azonnal –, de a májjal vigyázni kell! Nem szabad csak májjal etetni a macskát!

Egy hároméves forma gyerekekkel belépett a szép, fiatal feleség, aki szintén gasztronómus. Mondtam, jöhetnek.

Amíg az asszony átöltözött, Láng úr elmesélte macskáinak történetét, jegyzetfüzetembe bele is rajzolta a Calico néven ismeretes típust, amely fekete, fehér és vörös és állítólag csak nőstény van belőle.

Előre vettem nekik buszjegyet, de szoros volt a pesti program, kocsival mentünk, egy Citroën taxival, amelyik, ha itthon van, mindig neki szolgál.

Útközben mesélt ifjúságáról, zenéről, zenészeikről és elmondta, hogy ugyan már

többször járt a Garayn, örül, hogy megyünk, mert a Konrád Gyuri szerint ott van egy remek cukrászda és ő azt szeretné megnézni.

A Pálmaiba mentünk tehát először.

A kis Simon gyerek a kocsiban maradt a sofőrrel – mégiscsak munka folyt...

Benn gondosan szemrevételeztek, megtárgyaltak mindent, pár kérdést is töltek a cukrásznak, aztán rendeltek: a feleség, Jenifer lúdlábat, krémest, kávé, Láng úr darab diákkenyeret, pohár madártejet, almás pitét és tejszínes, grillázsos fánkot, amelynek gusztusos külleme különösen fölkelte érdeklődését.

Bekapta a diákkenyeret – megérdeklődte, mi van benne, „Minden” – vonta meg vállát a kolléga –, elégedetten bólintott, majd harapott az almás pitéből, aztán gyorsan a madártejből kanalizott hármat.

– *Have a taste of this honey!* – nyújtotta az asszony szájába a negyediket.

– Minálunk ezt nem ismerik, de én persze szoktam csinálni. Ez nagyon jó.

A grillázsos fánknak hosszasan készülődött. Gusztálta, forgatta, szagolgatta. Majd elővette a jegyzetfüzetét és gyorsan lerajzolta. Ezután villájával lassan, óvatosan, de alig leplezett izgalommal kibontogatta finoman csipkézett papirosából a süteményt, majd kiskanállal külön-külön kóstolt meg minden réteget, s aztán a kis füzetkébe nyilakkal bejelölte a komponenseket.

Közben én is írtam, ahogy írta.

Indultunk tovább, a Garay utcáról még visszarahant a cukrászdába valami információért, majd miközben vonultunk át a pitacra, Láng úr elmagyarázta nekem, mi az a hosszúkás, sárga dobozka, amit felesége szorongat.

– Alkoholos kézle mosó kendő. Mindig hozza magával, ha piacra megyünk.

Na, gondoltam, mégsem olyan nagy a baj, hogy nem hoztam a bicskát.

A piacon mentünk körbe, meg-megállva, kérdezgetve, jegyzetelve, disikurálva.

– Érdekes... Ez tüdő ... Ilyet minálunk például nem lehet kapni... Ezek a macska-és kutyatápszer-gyárosok elérték, hogy ne lehessen árusítani, mert olcsó, és ők csinálnak belőle... Nálam azért néha van szalontüdő, persze... Ez a paprika gyönyörű ... Ilyen csak itt van ... Ilyen paprika csak itt van ... Mexikóban van százötvenféle, de ilyen nincsen, viszek is majd egy kilót, nem szabad, nem szoktam megsérteni a törvényt, de paprikát mindig viszek egy kilót... Ez meg milyen hagyma itten... ültetni való... Például Thaiföldön ilyen lencsefésűs hetvenféle is akad egy árusnál, nagy a szegénység, nincsen hús, hát ennek alakult ki kultusza ...

Ekkor tettem föl a második kérdést:

– És az ostromot hol... csinálta végig?

Egy pillanatnyi hallgatás után válaszolt:

– Pesten. Fantasztikus, hogy ezt a fokhagymát minálunk mennyire kinemesítették, van például elefánt fokhagyma, annak a gerezdje akkora, mint itt egy fej, van erősebb, gyöngébb, pirosabb, sárgább, lilább, van olyan is, amelyiknek egyáltalán nincsen fokhagyma íze... A legjobb gombát viszont, tudja hol ettem? Oroszországban ... Régebben minálunk is csak ez a sampinyon volt, de aztán nagy gombakultusz keletkezett, most már kapni mindenfélét, mi az, így, zacskóban árulják a pirospaprikát? ... Hogy néha téglaporttal keverik ... Isteni ötlet! Képzeld Jennifer! Ezek a csirkefogók néha téglaport kevernek ebbe! Jó? Mi? – *You know, Jennifer, how about that these rascals putbrigidost in with the paprika.*

Ezekben az üvegekben mi van?... Bor? Rettenetes, hogy tönkretették itt a bort. Minálunk egy tokaji aszú annyiba kerül, mint a Coca-Cola. A Tokaji! De már tár-

gyaltam velük, ha sikerül, veszek egy nagyobb szőlőt Tokajban, már találtam embe-
reket is, a saját boromat árulom majd, várjon, ezt a téglaport azért fölírom ...

Irtunk.

A kutyaedelesnél a sofőr ért be minket, hóna alatt a gyerekekkel. A kis Simon
bepisilt. Láng úr átvette a kisdedet, körbeviharzott a téren – a slepp utána –, és megállt
egy boltocska előtt. Az üzlet zárva volt, a benn levő két ijedt, idős asszony csak óvatos
kikémlelés után nyitott ajtót. (Egy Menzel-film jutott eszembe.)

– Egyszerre csak ketten lehet bejönni ...

– Ez újságíró, ez úgyis bemegy mindenhová – mondta Láng úr, és benyomultunk
mind az öten.

Gatyacsere, nadrágcsere és már mentünk is tovább.

Elvonultunk az őstermelő füvesek, paradicsomlevesek, zöldségesek sora előtt, és
valamennyi mellékutacskákat gondosan érintve – afféle piaci szinusz görbe mentén –
haladtunk a Murányi utcával párhuzamosan a pecsenyesor felé.

Itt kétszer is fölvonultunk, oda és vissza, mindent megnézték, megszagoltak, nagy
volt a lelkesedés.

Én annál szomorúbb voltam: kedvenc pecsenyésemnél nem láttam fejhúst. Az
asszony azt mondta: nem fér a fazékba, de én tudtam, hogy azért nem ad, mert olcsó.

Jennifer egy jókora sült csirkecombot kért, egy kevés sült húst, cseresznyepaprikát,
mustárt, kenyeret, Láng úr egy szép pár debrecenit, arasznyi véreshurkát, tenyérszerű
oldalast és vagy háromféle savanyút, kenyeret – serclit –, én húsz deka sült kolbászt
kértem, pontosabban kértem volna.

– Sajnos, az már nincsen.

– Hát ez itt micsoda – mutatott meghökkenve Láng úr a tepsiben sűrűn sorakozó,
illatozó, gőzölgő szálakra.

– Ez csak lecsókolbász.

– Lecsókolbász? Ezt még nem hallottam. Nagyon jó... Csinálok egy jó lecsót,
kolbással és aztán az egészet összeturmixolom ... Ez a lecsókolbász ... lecsókolbász
... – Nagyon megvolt magával elégedve.

– Meg kell próbálni – mondtam leplezett kételkedéssel. Végére egy gasztronómus
is tévedhet néha.

Vette a jegyzetfüzetet és írta, én is vettem és én is írtam.

A húsosasszony úgy nézett ránk, mint két idiótára, de én már nem törődtem vele,
mert nem adott fejhúst.

Láng úr fizetett. Óvatosan lestem, mennyi pénz van nála, és melyik zsebébe tette.
Jennifer három falatozó lengyel mellé szorított nekünk helyet. Zsíros, foltos, mocskos
pultra tettük a gusztusos alufólián illatozó húsokat.

Ettünk.

Láng úr elegáns, sötét zakója összeért egy azonosíthatatlan színű pulóverrel. A
milliomos mellett szétfoszlott arcú lengyel könyökölt, aki –már annyira be volt rúgva,
hogy kifejezéstelen, szürke szemében néha már-már emberséget is beleié vesztett a
fáradtság.

Figyeltem interjúalanyom zsebéét, szerencsére a pénz a másik oldaliban volt, éppen
a kuka fölött.

– Isteni! – kiáltott föl. – Higgye el, aki ennek az ízét nem érzi – emelte magasba
véres hurkáját –, az egy szalonkapástétomnak sem tudhat igazán örülni.

Mögötte ékkor két fiatalember száguldott el, félrelökve néhány cekkerrel totyogó erzsébetvárosi nyugdíjast. Utánuk magas sarkú cipőben kopogó asszonyok botladoztak:

– Tolvaj! RABLÓ! GYLKOS! KURVA!

– Isteni! Isteni! *Have a taste of tbis!* – dugja az asszony orra alá a harsányfekete hurkát. Jennifernek még teli a szája, de azért örömmel harapott.

Egy kutya sántított felénk a lábak erdeje között. Jobb első végtagja, mint egy bot, kifelé törve. A mellettünk álló kuka tövében csöndesen végezte el dolgát.

Haraptak egymás paprikáiból, kóstolgatták a húsokat, Láng úr még az én lecsókolbászomból is töretett magának egy darabot, és igen elégedetten nyilatkozott erről is.

Miután végeztem, összecsomagoltam papirosomat, beledobtam a kukába, ejtettem volna vissza a fedőt, de azt már markolta is egy határozott kéz és nyúlt a félig telt edény mélyére ...

Úgy gondoltam, itt az ideje, hogy föltegyem a harmadik kérdést:

Láng úr! Minden rendben van. Megveszi a vendéglőt, hoz pénzt, hoz szakértelmet, hoz nyersanyagot, csigát, szalonkát, medvetalpat. De honnan szerez vendéget? Vendéget, aki tud olvasni, zenét hallgatni, kereskedni, dolgozni, élni, enni? Honnan szerez majd vendéget a maga Gundeljébe?

Megdicsért.

– Jó kérdés. A legfontosabb kérdés. Ez az oldalas is fantasztikus – kezével tépte szét a parikás, omlós, zaftos húst, igen nagy darabokat helyezett szájába, a sercli héjából tördelt hozzá. – Tudja, én egyszer beszélgettem az Onassisszal, meghívtam még régen, aztán igen jóba lettünk, tudja ki az, szóval... *May you give me a little mustard?* ... azt mondta nekem az Onassis, te Gyuri...

Ebben a pillanatban egy félig mezítelen, begyulladt szemű csecsemő pizsokban fürdő arca lökődik húsaink fölé.

– Nem tudok enni adni a purdénak!

Odanyomtam egy érmét, s mivel a rongyokba burkolt, mezítlábas anya nem tágított, fekete kezét Jennifer orra alá nyújtogatta, kénytelen voltam előkaparni magamból a kötelező keleti kegyetlenséget:

– Tessék most már elmenni!

Jenniferre pillantottam: bírja-e. Úgy tűnik, bírta. De azért egy kicsit remegett a finom, zsíros kéz, amint beletépett a halovány-piros csirkehúsba.

Egy pillanatra Láng úr is elcsendesedett, de aztán folytatta:

– Szóval, azt mondta nekem Onassis, hogy a vendéglőben mégis csak a főnök a legfontosabb, ő a komponista, a karmester és az elsőhegedűs egyszemélyiben, sőt szinte az egész zenekar is ő, a többiek, a szakácsok, kukták, pincérek inkább csak betolják a zongorát, hangolnak, elrendezik a székeket, mire én azt mondtam neki, hogy ez egy óriási tévedés! A vendéglőben a vendég a legfontosabb. Az igényes, a kényes, a kritikus vendég. Aki szeret is, aki tud is enni... Nem haragszik ugye, ha leszopogatom a csontot, itt vannak a legjobb ízek ...

Miután szájából kicuppantotta a csontocskát, a debrecenit vette kézbe, s belebeharapva magyarázott tovább:

– Tudja, hogyha egy ház összeomlik, akkor ott a környéket elborítja a kőpor, és akkor ottan mindenki köhög ... jó ideig, csúnyán, sokáig ... De aztán a kőpor leülepszik és lehet építkezni ... Kell három év és fantasztikus élet lesz itt, fantasztikus élet, fantasztikus kultúra, kultúrája az életnek, az élésnek, az evésnek, és lesz itten polgár és lesz vendég és csodálatos éttermek, kocsmák, meglátja, olyan kultúrája lesz

itt a vendéglátásnak, mint sehol a világon, megtanulnak az emberek élni, enni, örülni, örülni a szépnek, a jónak, a finomságoknak, az apró dolgoknak, minden kis morzsának, a finom ízeknek, a kis ízeknek, a kis különbségeknek, a kicsit jobbnak, a kicsit szebbnek és a még kicsit jobbnak és még egy kicsit szebbnek, nagyszerű élet lesz itt, meglátja, gyönyörűszép, csodálatos, fantasztikus élet – kiabálta Láng úr a Garayn, s én ijedten vettem észre, hogy már mindenki minket figyel, a szétfolyt arcú, farkasszerű lengyelek, a szerencsétlen vietnami cigarettások, a múltunk morzsáit kótyavetyélő székelyek, a rezzenéstelenül pengearcú arabok, a közömbös, megfáradt melósok, a tér közepén szoptató cigányasszonyok, a szemeteskekukából falatozó nyugdíjasok, a szá-nalmasan tehetetlen rendőrök, a seftelők, valutázók, zsebesek, garázdák, kábítósok, géppisztolyárosok és rablógyilkosok, mind őt figyelik, a működő tőkést, amint egy elordasodott város szétrohadt terének közepén, egyik kezében jegyzetfüzettel, másik-ban egy vöröslő, gőzölgő debreceni csonkkal hadonászva harsog, kipirult arccal, csillogó szemmel, boldogan.

Aztán ők siettek ebédelni, engem meg – kérésemre – kitették a Körút sarkán.

A Citroënből kiszállva váratlan köhögés tört rám, néztem mi van, hát látom, hogy szétverték az Éjjel-nappalit és az egész Blahát belepte a kópor...

Készült 500 példányban

**Ez a
476
példány**

**ISBN 963 400 625 6
ISSN 0866 – 4220**

Felelős kiadó: a szerző

**910567 Tótfalusi Tannyomda, Budapest
Felelős vezető: Béres György mb. igazgató**

Felelős szerkesztő: Tabák András

Terjeszti: a TÉKA Könyvértékesítő Vállalat
